

KAUBANDUS-TÖÖSTUSKOJA

TEATAJA

Nr. 12. V aastakäik

7. juunil 1930. a.

Ilmub kaks korda kuus

Telli mi shind:		Toimet us:	Kuulutuste hinnad:
Aastat . . .	kr. 2.50	Kaubandus-tööstuskoda, Tallinn, Lai t. 45	1/1 lhk. . . . kr. 40.00
Poolaastas . . .	1.50	Kõnetraat 17-77, toimetaja kodus 1-35	1/2 " " 22.00
Välismaale . . .	5.00	Toimetaja kõnetunnid: igal äripäeval	1/4 " " 12.00
Poolaastas . . .	3.00	12—2 p. l.	Kaanekülgedel—kokkuleppel

SISU: Kaubandus-tööstuskoja juhatuse aruanne Eesti majanduselust 1929. a. Lina ja ta tööstus. Halb konjunktuur — kõrged maksud — pangad — protsendid — pankrotid. Lühike kokkuvõte piima ja piimasaaduste koduseks analüüsiks. Seadustest ja määrustest, mis maksavad välismaalaste kohta, kes Eestisse sõidavad suvitama. Eilsendus tööstuse edendamiseks Türgis. Kaubandus-tööstuskoja teateid. Äride register. Majanduslikke teateid kodu- ja välismaalt. Tolliteateid Toldualnate turg. Välisbörsid. Kaubahindu. Tallinna börsi kursisedel.

Kaubandus-tööstuskoja juhatuse aruanne Eesti majanduselust 1929. a.

Põllumajandus. Eesti rahvamajanduses omab põllumajandus erilise tähtsuse, andes rahvamajanduslikust kogutoodangust kaaluvaima osa. Kuna maal asub umbes 70% rahvast, moodustub ka enamik tarvitajaskonda põllumajanduslikust rahvastikust ja seepärast oleneb põllumajanduse toodangust ja maarahva ostujõust suurimal määral ka tööstuse ja kaubanduse seisukord.

Elmine — 1928 aasta — oli halb põllumajandusaasta. Viljasaak oli liigvee tõttu märksa alla keskmist ning kvaliteedilt oli vili väga halb. Üksikud rajoonid, eriti Lõuna-Eestis, kannatasid ikalduse all väga rängasti, põhjapoolsed maad vähem, kuna ainult Harju- ja Virumaades saak oli rahuldav.

Elmise aasta halva põllusaagi mõju andis end tunda teravalt 1929. a. esimesel poolel majanduselus. Ka ei võimaldanud liigvesi talivilja korralikku mahategemist: rukki külvipind vähenes seetõttu 20.000 ha suuruses.

1929. aasta saak oli seevastu võrdlemisi hea. Vaatamata külvipinna vähenemisele saadi rukist 55.000 kvintaali rohkem kui eelmisel aastal. Üldse saadi toiduvilja (rukis, nisu, kaunvili) rohkem 118.000 kv. Kvaliteedilt oli 1929. a. saak väga hea.

Söödaviilja (oder, kaer, segavili) saak ületas tunduvalt eelmiste aastate saagid. Söödaviilja saadi kogusummas 3.497 tuh. kv., mis eelmise aasta saagist oli suurem 1.000 tuh. kv. Keskmisest viie aasta saagist oli möödunud aasta söödaviiljade saak suurem 600 tuh. kv. Keskmise söödaviilja tarvisnormi — 3.075 tuh. kv. — ületab 1929. a. saak 422 tuh. kv. võrra. Ka söödaviiljade kvaliteet oli väga hea.

Kartulisaaik oli samuti hea ja kuigi kartuli külvipind vähenes seemnepuuduse tõttu, ületas saak eelmise aasta oma 7.500 kv. võrra.

Heinasaak oli keskmine, väärtuselt aga väga hea.

1929. a. põllusaagi väärtus ületas eelmise aasta oma umbes 60 milj. kr. .

Mis puutub karjamajandusse, siis 1928. a. ikaldusaasta mõjus väga halvasti eeskätt karjamajandusele, loomade arv vähenes.

Nii oli:

hobuseid	1929. a. 205.000, 1928. a. 228.000 tuh.
veiseid	1929. a. 605.000, 1928. a. 650.000 tuh.
lambaid	1929. a. 475.000, 1928. a. 659.000 tuh.
sigu	1929. a. 280.000, 1928. a. 327.000 tuh.

Kuigi veiste arv vähenes märksa, lehmade arv siiski suurenes 3.000 võrra. Seevastu vähen-

dati tunduvalt noort karja, mis paari järgmise aasta karjamajanduse arengut pidurdab.

Aasta esimesel poolel vähese ja alaväärtusliku sööda tõttu langes piimatoodang ja seega ka või väljavedu. 1929. a. esimesel poolel veeti välja võid 40.140 kvint. eelmise aasta 44.423 vastu. 1929. a. teisel poolel aga seisukord paranes: rohukasv karjamaadel oli rahuldav, heina- ja söödavilja saak oli hea ning või väljavedu kasvas jõudsasti, aasta teisel poolel veeti välja 83.950 kv. eelmise aasta 67.750 kv. vastu. Seega üldiselt kogu aasta või väljavedu isegi veidi suurenes.

Sigade arv vähenes 1929. a. 57.000 tuh. võrra, kuid sigade juurekasv sünnib kiiresti, nii et käesoleval — 1930 — aastal on loota, et vähemalt endise arvumi tagasi jõuame.

1928. a. ikaldusaasta märksa suurendas talundite võlakooramatust, kuna valitsus oli sunnitud suurimal määral toetama põllumajandust seemnevilja- ja toetuslaenudega. Ka 1929. a. võrdlemisi hea saak ei kergendanud aga kuigi palju põllumehe seisukorda, kuna saagi realiseerimisel põllusaaduste hinnad maailmaturul olid väga madalad, mis löi põllumehele väga halva konjunktuuri.

Suurenev võlakooramatus ja põllumajandussaaduste hindade langus tõi päevakorraks võrdlemisi teravalt teravilja kaitse küsimuse. 1929. a. teravilja saak võimaldas ülejääke, mida talundite madalate hindade tõttu oli raske turustada. Eelmiste aastate eeskujul ostis valitsus 1929. a. sügisel rukist ja kaeru kaitseväärtuse varustamiseks kindlaksmääratud hindadega, mis olid tunduvalt kõrgemad turuhindadest.

Tarvilik hulk vilja tuli kiiresti kokku.

Kui aga hiljem põllumeeste organisatsioonide nõudmisel vabariigi valitsus täiendava viljastu kõrgendatud hindadega välja kuulutas, ei soovinud talupidajad enam kuigi palju vilja anda; loodetud 10.000 tonni asemel tuli vilja kokku umbes 800 tonni.

Valitsus oli vahepeal võimaldanud seemnevilja võlgade pikendamist ja nähtavasti pidasid põllumehed kasulikumaks viljatagavara oma majapidamises ära tarvitada kui seda, olgugi kõrgendatud hindadega, ära müüa.

1929. a. põllumajandusliku üleskirjutuse järgi kujunes talundite võlakooramatus järgmiseks:

Talundite liik	Riiklikud võlad		Eravõlad pankades		Pärandusvõlad		Muud eravõlad	
	Milj. kr.	% koguvõlast	Milj. kr.	% koguvõlast	Milj. kr.	% koguvõlast	Milj. kr.	% koguvõlast
Ostutalundid	8,5	29,6	9,1	31,6	7,8	27,0	3,4	11,8
Riigi renditalundid	3,6	61,4	1,2	20,9	0,5	9,4	0,5	8,3
Asundustalundid	18,8	83,1	2,3	10,0	0,6	2,7	0,9	4,2
Teised talundid	3,3	56,9	1,2	20,7	0,8	13,8	0,5	8,6
	34,2	54,2	13,8	21,9	9,7	15,5	5,3	8,4

Põllumajandus on koormatud võlgadega 63 milj. kr. ehk kogutalundite kinnisvarast 8,3% ja võlgadega koormatud talundite kinnisvara väärtusest 13,5%. Seega on võlakooramatus suhteliselt mitte suur ja igatahes märksa vähem kui teistes maades, kuid Eesti talundite võlad on lühiajalise iseloomuga ja kõrgeprotsendilised, mis eriti ostutalunditele koormav. Ostutalundite eravõlad moodustavad ligi 30 milj. kr., mis ainult % tasumiseks nõuab 3,5 milj. kr. aastas. Kui aga arvesse võtta, et need laenud on lühiajalised, siis tuleb põhivõla kustutamiseks ja %% tasumiseks põllumajandusele tasuda aastas vähemalt 10 milj. krooni. Asundus- ja riigirentnikkude seisukord on märksa parem, kuna neil suurima osa moodustavad riiklikud odavaprotsendilised laenud.

1928. a. tekkinud põllumajanduslike laenude tasumine ühelt poolt ja põllumajandussaaduste hindade depressioon teiselt poolt ei võimaldanud

põllumajandusliku ostujõu nähtavat kasvu, mis omakorda kaubanduse ja tööstuse läbikäikude peale mõju ei jäta avaldamata.

Metsamajanduse alal ei olnud 1929. a. tingimused kuigi soodsad. 1928./29. aasta tali võimaldas küll metsatöid rahuldavalt korraldada ning kõik ostetud materjalid välja vedada, kuid produktatsioon oli vähem eelmisest ja hinnad olid võrdl. madalad. 1929. a. metsamajandust iseloomustab kõige paremini väliskaubandus, kuna sisetarvitus ja turg eriliselt muudatusi üksikute aastate järgi ei näita.

Alltoodavast väliskaubanduse võrdlusest näeme ka andmeid metsamajanduse arenemise kohta meie väliskaubanduses.

Tööstus. Üksikasjalist ülevaadet tööstuse 1929. a. toodangu kohta ei ole võimalik veel saada, kuna tööstusaruanded veel kõik ei ole koostatud, seepärast kasutame teisi andmeid tööstuse

seisukorra iseloomustamiseks, kõigepealt andmeid töötajate arvu kohta:

Tööliste arv suurtööstuses 1929. a. ületas eelmise aasta arvu. Töötajate arvu suurenemine leidis aset kaevandusis ja murrudes, tekstiil- ja paberitööstuses; teistel aladel tööliste arvus suuri muudatusi polnud või koguni tööliste arv vähenes.

Suurtööstuses töötajate arv oli järgmine, ilma ehitustööstuseta:

	1929. a.	1928. a.
1. jaanuaril	29.197	27.705
1. aprillil	30.454	30.028
1. juulil	34.065	32.524
1. oktoobril	30.675	30.764

Ainult aasta viimasel veerandil oli tööliste arv veidi väiksem kui eelmisel aastal.

Üksikute tähtsamate tööstusharude järgi oli tööliste arv suurtööstuses järgmine:

	1929		1928	
	I. I.	I. VII.	I I	I. VII
I. Murrud ja kaevandused	2 237	4 869	1 781	3 356
II. Mineraalide ümbertöötam.	1 366	1 890	1 212	1 948
III. Metallitööstus	3 760	3 839	3 845	4 037
IV. Keemiatööstus	863	800	725	874
V. Tekstiilitööstus	9 870	9 509	9 589	8 804
VI. Puutööstus	2 807	5 038	2 954	5 840
VII. Paberitööstus	2 464	2 357	2 130	2 418
VIII. Poligraafia-tööstus	1 236	1 201	1 168	1 045
IX. Toidu-, maitseain. ja jookide t	2 458	2 448	2 182	2 320
X. Kehakatte- ja pudukaup. t.	843	832	926	737

Peale selle võiks märkida, et jõujaamad tu- gunesid 12.000 hobusejõu suuruses.

Üldse aga tööstuses andis end tunda sise- kui ka välisuru ja krediitide ning tegevuskapi- tali puudus. Esimese puuduse vastu võitlemiseks

tõsteti sisseveetolle 1929. a. sept.-kuus mõnesu- guste riide- ja nahakaupade pealt, kuna krediitide suhtes suurtööstus endiselt on pidanud kasutama suurimal määral väliskrediite. Vaatamata ras- kusile on üksikud tööstusettevõtted uusi inves- teerimisi teinud, millised ligikaudse kalkultatsioo- ni järgi küüniksid 3—4 milj. kroonini.

Põlevkivitööstuse alal võib märgata mõnin- gaid edusamme, kuna võib konstateerida põlev- kivi ekspuaterimise üldsummalist tõusu. Kuigi põlevkivist bensini ajamisel tuli seisak, nimelt Türsamäe õliajamise katsevabrik ajutiselt töö katkestas, otsustas riiklik põlevkivitööstus ehi- tada suurema bensinivabriku, mis poole sise- turu tarvidusest võiks rahuldada. Põlevkivipro- duktide kasutamiseks tehti uus tähtis samm, ni- melt leidis raudteede valitsus otstarbekohase ole- vat kiirrongide vedureid õliküttele üle viia. Ül- diselt leidis põlevkivi ka kütteinena küllaldast tarvitust, nii et suvekuudel põlevkivitoodang ku- ni 35.000 tonnini kuus tõusis.

Ehitustööstuses oli 1929. a. tunduvalt elav- nemist märgata, mis ei olnud tingitud riikliku laenu poliitikast, vaid erakapitali huvist.

Kokkuvõttes võiks tähendada, et kuigi töös- tuse toodangu juurekasv, võrreldes eelmise aas- taga, ei ole suur, tuleb võttes arvesse rahva ma- dalat ostujõudu, välisuru teravat võistlust, hal- bu krediiditingimusi, tööstustegevust möö- dunud aastal pidada siiski rahuldavaks. Kaud- selt tõendavad seda väliskaubanduse andmed, mis näitavad, et meie eksporditööstussaaduste välja- vedu on mitte langenud, vaid veidi tõusnudki.

Suur- ja väkemüügihindade ja elumaksume- se liikumine.

Suurmüügi-hindade indeksid kujunesid üksi- kute kuude järgi järgmiselt:

	1913 = 100									1922 = 100			
	Sisseveetavad ained					Väljaveetavad ained				Üldindeks	Sisseveeta- vate ained	Väljaveeta- vate ained	Üldindeks
	Toidu- ained	Sellest kolonial- kaubad	Sööda- ained	Tööstus- saadused	Kokku	Toidu- ained	Tööstus- saadused	Lina	Kokku				
Jaanuar . . .	102	81	174	90	104	134	137	207	142	119	96	119	106
Veebruar . .	104	81	177	92	106	136	137	201	142	121	98	120	107
Märts	109	86	178	94	109	137	137	199	143	123	100	120	109
Aprill	105	83	177	93	107	131	136	181	138	120	98	116	106
Mai	103	82	175	92	105	126	135	173	135	118	97	113	104
Juuni	100	81	163	92	103	133	133	173	137	117	95	115	103
Juuli	105	84	153	93	105	131	133	173	136	118	97	114	104
August . . .	104	83	160	92	104	131	132	173	135	117	96	114	104
September .	101	81	153	92	102	134	131	173	136	117	95	115	103
Oktoober . .	99	80	148	92	101	122	130	149	129	113	93	108	100
November . .	97	79	145	93	101	116	130	152	126	111	93	106	99
Detsember .	97	79	144	93	100	120	130	142	127	112	93	107	99

Sisseveetavate ainete suurmuügihindade indeks näitab tunduvalt alanemist, eriti söödaainete-hinnad. Väljaveetavate ainete indeks näitab samuti tunduvalt langust, eriti toiduainete (või-) ja linahindade alal.

Väikemuügihindade liikumise kohta 1929. a. võrreldes eelmise, s. o. 1928., aastaga oleks järgmist öelda:

Liha-, lihasaaduste- ja rasvahinnad olid tõusnud aasta alul 22% võrra, kuna nad aasta lõpul 26% võrra ületasid samade saaduste hinnad 1928. aasta detsembris. Kalahinnad aasta-aegade järgi näivad meil aastast-aastasse täiesti stabiilsed olevat; aasta lõpuks on märgata hinna tõusu kuni 10%, et järgmise aasta alul jälle eelmise aasta kevadise hinna tasapinnani langeda. Teravilja-, jahude- ja tangude-hinnad langesid aasta kestes umbes 10% võrra, s. o. hinnad detsembris olid 10% võrra odavamad kui jaanuaris; mis puutub võrdlusesse eelmise aasta hindadega, siis olgu tähendatud, et teravilja- ja jahuhinnad jaanuaris ligemale 10% võrra kõrgemad olid kui 1928. a. jaanuarikuus, detsembris aga ligi 3% võrra madalamad kui eelmise aasta detsembris.

Piima- ja piimasaaduste-hinnad näitavad aasta jooksul langust 8% võrra; võrreldes eelmise aastaga olid piima- ja piimasaaduste- ning kanamunadehinnad jaanuaris 7,5% võrra kallimad ja detsembris 10% võrra odavamad eelmise aasta hindadest. Aiavili, nagu kapsad, kartulid, peedid, porgandid jne., läksid detsembriks ligi 100% odavamaks, võrreldes jaanuarikuu hindadega; kui aga eelmise aasta hindu võrdleme, siis näeme, et 1929. a. jaanuaris hinnad on tõusnud 70% võrra, detsembris aga langenud 20% võrra. Muude toidu- ja tarbeainete, nagu riis, manna, suhkur, sool, petrooleum jne., hinnad näitavad — ühed tõusu, teised langust; nii on tulitukud hinnas võrreldes 1928. aasta jaanuariga ligi 100% tõusnud, kuid suhkur ja kartulijahu — länud odavamaks. Mis puutub loomatoidusse, nagu hein ja põhk, siis oli selle hind 1929. a. umbes 30% võrra odavam eelmise aasta hinnast.

Väikemuügihindade liikumine mõjutab suurel määral elumaksumuse liikumist, eriti aga viimases kalkuleeritavais toitluskuludes. Elumaksumuse käik 1929. a. oli järgmine:

(1922 = 100)

	Toitus	Korter	Küte ja valg.	Riietus	Puhastus	Liikumine ja post	Haridus	Lõbustus	Muud kulud	Üldindeks
Jaanuar	133	227	95	107	107	140	141	132	131	130
Veebruar	138	227	95	107	107	140	141	132	131	133
Märts	142	227	104	107	107	140	141	132	133	136
Aprill	137	227	104	107	107	140	141	132	133	133
Mai	136	227	109	107	107	140	141	132	133	133
Juuni	136	227	109	107	107	140	141	132	133	133
Juuli	139	227	109	107	107	140	141	132	134	135
August	132	227	109	107	107	140	141	132	133	131
September	127	227	112	107	107	140	141	132	133	128
Oktoober	125	227	112	107	107	140	141	132	133	127
November	120	227	107	107	107	140	141	132	131	124
Detsember	117	227	113	107	107	140	141	132	131	122

Aasta esimestel kuudel elumaksumuse indeks näitas tõusvat tendentsi, kuid aasta lõpul alanemist, ning detsembri indeks oli 8 punkti madalam jaanuarist. Aasta keskmine oli eelmisest aastast kõrgem 5 punkti.

Väliskaubandus. Möödunud aasta väliskaubanduses näeme tagasiminekut: üldlääbikäik vähenes 258.482 tuh. kr. pealt eelmisel aastal kuni 240.438 tuh. kroonini 1929. a., kusjuures sissevedu vähenes 131.373 tuh. kr. pealt 122.967 tuh. kr. ning väljavedu 127.109 tuh. kr. kuni 117.471 tuh. krooni. Bilanss oli passiivne 5.496 tuh. kr. võrra, eelmisel aastal 4.264 tuh. kr. vastu. Sisseveo vähenemist mõjutas eeskätt eelmise haig

põllumajandusaasta ning sellest rahva madal osutujõud, samuti ka väljaveo vähenemine. Väljavedu takistasid aasta esimesil kuudel osalt halvad jääolud, eriti veebruaris ja märtsis. Nende kahe kuu jooksul veeti välja ligi 5 milj. krooni vähem kui eelmisel — 1928 — aastal. Eriti halvasti mõjusid jääolud väliskaubanduse bilansile, kuna aasta esimesil kuudel meie tähtsamate väljaveoainete hinnad olid märksa paremad. Väljaveo vähenemist aga mõjutas eeskätt ka eelmise ikaldusaasta, kuna põllumajandussaaduste väljavedu selle tagajärjel aasta esimesel poolel tunduvalt vähenes. Nagu tähendatud, langesid aasta kestes järjest meie tähtsamate väljaveoainete

hinnad, eriti metsa- ja põllumajandussaaduste alal. Kuid teiselt poolt ei või jätta märkimata, et ka sisseveetavate ainete hindade konjunktuur oli meie bilansile soodus, kuna mitmete tähtsa-

mate sisseveoainete hinnad, nagu teravilja, suhku jne., püsisid väga madalad.

Üksikute kaubarühmade järgi kujunes 1929. aasta väliskaubandus järgmiseks:

Kaubarühmad	Sissevedu		Väljavedu	
	1. I. — 31. X 1929	1. I. — 31. XII 28.	1. I. — 31. XII 29.	1. I. — 31. XII 28.
	1000 kroonides			
I. Toidu- ja maitseained, joogid	36.530,2	39.791,6	44.991,1	46.832,2
1. Elusloomad	26,3	177,8	446,8	1.395,7
2. Tera- jahvatatud vilid	21.827,4	21.683,7	10,0	10,3
3. Aia- ja juurvili	2.271,6	2.505,0	1.201,8	4.052,5
4. Karjasaadused	971,3	541,2	41.284,6	40.585,6
5. Kala, kalasaadused ja vähid	2.690,6	3.003,1	1.819,0	1.394,4
6. Muud toidu- ja maitseained ning joogid	7.842,9	9.720,9	534,3	656,5
7. Loomasööt	926,4	2.337,7	141,4	132,9
II. Toores- ja poolvalmisained	33.303,5	33.917,1	35.253,7	40.307,9
8. Loomariigained, peale rasvade	2.941,1	4.330,5	2.575,9	2.843,9
9. Seemned, taimed ja nende osad	3.468,1	3.188,7	978,4	107,8
10. Metsamaterjal	653,3	386,3	14.698,5	21.463,0
11. Paberitooresained	331,2	488,5	6.531,6	4.796,6
12. Tekstiiltooresained	14.481,0	14.442,4	9.451,5	9.931,8
13. Ärtsid ja metallid töötlemata (metallimurd)	385,8	371,4	427,5	415,2
14. Mineraalid, peale ärtside	2.329,4	1.988,9	165,0	337,6
15. Keemiatööstuse tooresained:	8.713,3	8.720,4	425,3	411,6
a) sellest õlid, rasvad, vaigud, kummi toorelt	5.423,4	5.208,0	265,3	309,7
b) sellest väetisained	2.667,3	2.874,8	5,7	61,4
III. Valmissaadused	52.373,3	57.113,9	36.706,3	38.106,1
16. Nahad töödeldud ja nahakaup	1.418,2	2.993,2	402,5	1.260,9
17. Puutööstussaadused	783,4	756,3	5.235,4	6.321,1
18. Paberitööstussaadused	1.962,3	1.875,6	6.441,3	7.672,3
19. Tekstiiltööstussaadused	12.767,3	15.718,2	20.856,9	18.411,4
20. Metallid	4.668,8	4.348,8	90,9	8,0
21. Põllumajandusmasinad ja -riistad (siin ka piimatalit. sisseseaded)	3.005,9	3.046,4	44,8	61,7
22. Jõu- ja töömasinad	5.381,1	5.798,3	536,2	793,3
23. Metallkaup	5.054,7	5.475,2	97,4	206,8
24. Elektrimasinad — aparaadid ja tarbeasjad	2.519,7	1.834,2	395,3	463,4
25. Instrumentid, aparaadid (peale elektriapar.) ja laskeriistad	1.683,2	1.767,9	97,7	67,1
26. Transportabinõud	3.512,9	3.740,3	35,9	34,1
27. Keraamika- ja muud mineraalkaubad	1.948,7	2.649,7	1.197,7	1.813,9
28. Keemiatööstussaadused	6.980,0	6.866,6	1.171,3	955,6
29. Muud eraldi nimetatud kaubad	687,1	943,2	103,0	36,5
VI. 30. Kallismetallid ja -kivid	734,2	373,1	73,4	467,0
Kokku	122.967,5	131.373,5	117.471,3	127.108,9

Kõigis neljas pearühmas on vähenenud nii sisse- kui ka väljavedu, võrreldes eelmise aastaga. Suuremat tähelepanu väärib toidu- ja maitseainete sisseveo vähenemine, samuti mitmesuguste loomariigi- ja loomasööda-ainete, naha- ja tekstiilkaupade, jõumasinate ja metallkaupade ning keraamikasaaduste sissevedu. Sisse veeti rohkem eelmisest aastast seemned, metsamaterjale, mineraale ja metalle, elektritarbeaineid, keemiatööstussaadusi ning kallismetalle.

Tähtsamaks sisseveoaineks olid:

	1. I. — 31. XII 1929.		1. I. — 31. XII 1928.	
	tn.	1000 kr.	tn.	1000 kr.
Teravili	114.274	18.943	96.269	19.065
Jahu	6.716	1.835	7.229	2.200
Heeringad	10.384	2.649	11.163	2.961
Suhkur	27.330	5.877	24.637	6.677
Tubak	834	1.265	765	1.150
Puuvill	5.974	11.255	5.386	10.991
Puuv. riie	338	3.096	459	4.060
Villane riie	235	4.180	274	4.867

Raud	23.345	3.660	21.585	3.439
Kivisüsi ja koks .	104.463	2.013	95.192	1.750
Petrooleum . . .	16.105	1.611	14.546	1.581
Nafta	2.876	271	2.604	234
Väetisained . . .	38.479	2.667	44.282	2.875
Tooresnahad . . .	1.043	1.872	1.175	2.564
Kummi ja k.-saadused	531	2.719	415	2.180

Sisse vedasime rohkem teravilja, kuid madalate hindade konjunktuuri tõttu väärtuse järgi vähem, samuti on meile kasulik olnud suhkruhindade konjunktuur, mida märksa rohkem oleme sisse vedanud. Sissevedu on suurenenud veel tubaka, puuvilla, raua, kivisöe ja koksi, petrooleumi ja nafta ning kummi- ja kummisaaduste arvel. Vähenenud on heeringate, puuvillase ja villase riide, väetisainete ja tooresnahkade sissevedu.

Sissevedu on väga mitmekesine ning ülaltoodud tähtsamad ained moodustavad harilikult 50—60% üldsisseveost; väljaveo juures aga üksikud tähtsamad väljaveoained annavad üle 90% üldväljaveost. Tähtsamaiks väljaveoaineiks olid:

	1. I—31. XII 1929 tn 1000 kr.	1. I—31. XII 1928. tn. 1000 kr.		
Kartul	13 339	1.124	38.067	3.888
Või	12 359	35.507	11.222	33.073
Munad (1000 tk.)	22 312	2.339	23.514	2.355
Liha ja lihakaubad	2.509	3.434	5.032	5.145
Puusaadused . . .	—	14.699	—	21.515
Tselluloos	36.131	6.530	26.214	4.623
Ajalehe- ja trüki- paber	23.318	5.552	26.369	6.694
Vineer- ja tooli- põhjad	19.978	4.858	17.573	5.553
Lina	5.865	8.549	5.629	9.140
Takud	630	655	616	663
Puuv. lõng ja niit.	1.594	6.499	1.118	4.653
Puuvillane riie . .	2.257	8.971	2.167	9.422
Purjeriie	37	107	274	838
Tsement	23.627	864	25.050	963
Tulitikud	1.873	926	1.531	790
Tooresnahad	576	1.836	716	1.934

Halva saagi tõttu vähenes kartuli väljavedu ligi 25 tuh. tonni. Ka teiste põllumajandus- saaduste väljavedu vähenes, nagu munade, liha- ja lihakaupade ning tooresnahkade. Suurenes veidi või ja linade väljavedu. Linahinnad aga osutusid väga madalaks ning kiu kvaliteet oli võrdlemisi halb, mistõttu väljaveetud linast saadi vähem eelmise aasta summast. Metsamaterjalide väljavedu vähenes võrreldes eelmise aastaga tunduvalt, eeskätt madalate dumpinghin-

dade tõttu välisturul. Tööstussaaduste väljaveo alal võiks märkida tselluloosi väljaveo suurenemist 13 tuh. tonni võrra, kuna ajalehe- ja trükipaberi väljavedu vähenes 3 tuh. tonni võrra. Kvantumilt suurenes vineeri väljavedu, kuid kuna siin nõue oli odavamast sordikaupadest, siis väärtuse järgi väljaveo summa vähenes. Märksa suurenes puuvillase lõnga ja niidi väljavedu, vähesel määral puuvillase riide väljavedu, kuid tunduvalt tagasiminekut näitas purjeriide väljavedu. Suurenes ka tulitikkude väljavedu. Vähem veeti veel välja tsementi.

Üldiselt ei ole tööstussaaduste väljavedu vähenenud, kuigi paistab, et ka eksport-tööstussaaduste hindade konjunktuur on halvenenud.

Üksikute riikide osatähtsust meie väljaveos iseloomustab järgmine tabel:

Veeti välja maade järgi	1929. a. 1000 kr	% üldsisseveo väärtusest	1928. a.	1928. a.
Inglise	44.707	38,1	34,8	
Saksa	31.277	26,6	25,9	
N. S. V. L	2.801	2,4	4,3	
Belgia	2.916	2,5	3,4	
Läti	5.440	4,6	5,0	
Soome	4.343	3,7	6,2	
Rootsi	3.918	3,3	4,7	
Daani	6.656	5,7	3,3	
Teised maad	15.413	13,1	12,4	

Inglise osatähtsus meie kaupade väljaveos on veelgi suurenenud; suurenenud on märksa ka meie väljavedu Daani ning veidi Saksamaade, teistesse maadesse aga vähenenud, eriti äratav tähelepanu väljaveo vähenemine meie naabermaadesse — Soome, Nõukogude vabariiki ja Lätimaale.

Vaatame, missugused muudatused kaubavahetuses üksikute maadega on aset leidnud sisseveomaade juures.

Veeti sisse maade järgi	1929. a. 1000 kr.	% üldväljaveost	1928. a.	1928. a.
Saksa	37.017	30,1	30,3	
Inglise	12.360	10,1	11,0	
Am.-Ühisriigid . . .	16.510	13,4	17,9	
N. S. V. L	5.203	4,2	3,8	
Rootsi	6.836	5,6	5,3	
Poola	9.519	7,8	4,8	
Prantsuse	4.092	3,3	3,9	
Läti	2.951	2,4	3,0	
Soome	2.256	1,8	1,7	
Teised maad	26.223	21,3	18,3	

Peaaegu kõigi maade osatähtsus meie sisseveos on jäänud peaaegu samaks, suurenenud on märksa sissevedu Poolast ja vähenenud Ameerika Ühendriikidest.

Kaubanduspoliitika. Valitsuse poliitika väliskaubanduse alal oli sihitud kaubabilansi tasakaalustamise huvides ühelt poolt sisseveo piiramisele — eeskätt sisseveotollide tõstmisega —, teiselt poolt uute välisturgude kindlustamisele uute kaubalepingute sõlmimisega. Elavat mõtetevahetust ja ka nurinat tekitasid seejuures mõnede tähtsamate kaupade pealt üle-öö tollide tõstmine septembrikuus, mis kutsus esile teatud segaduse siseturul, kuid teiselt poolt kergendas juba sisseostetud suurte ladude realiseerimist.

Kuna ajutiselt tõstetud tollid kuni aasta lõpuni veel riigikogus vastuvõtmist ei leidnud, hoidis see asjaloo kaupmeeskonda ärevuses, sest tollide stabiilsus on normaalse kaubanduspoliitika esimene nõue.

Väliskaubanduse arendamiseks ja kaubanduslike vahetõrgete korraldamiseks teiste riikidega sõlmiti aasta jooksul rida kaubalepinguid, nimelt järgmised: Eesti-Saksa, Eesti-Austria, Eesti-Prantsuse (revideerimine), Eesti-Ungari, Eesti ja N.S.V. Liidu, Eesti-Itaalia kaubalepingud ning Eesti-Portugali kaubanduslik kokkulepe ja Eesti-Türgi ajutine kaubanduslik kokkulepe.

Sisekaubanduse alal tuleb eeskätt tähenda-

dada, et üldiselt madal ostujõud vähendas kaubanduslikku läbikäiku. Suuri raskusi paljudele äridele tekitas ka omakapitalide puudus. Kui 1927./28. a. majandusliku tõusu ajal meil äriettevõtteid rohkem tekkis kui normaalsete olude kohane, siis said tarvitajate vähene ostujõud ja kitsad krediidiolud 1929. a. nii mõnelegi äri- saatuslikuks. Üldse oli maksujõuetuks jäämisi ja konkursi-juhtumeid mõeldunud aastal arvult 28, peale selle rida vähemaid vapustusi, millised koduselt likvideeriti, mis peale aineliste kahjude desorganiseeris kogu kaubanduslikku aparati. Kaubandus-tööstuskoda on kaubandusettevõtete juuretekkivuse korraldamiseks kaalunud mõnesuguseid abinõusid, kuid nende tarvitusele võtmine ja tagajärjed on edaspidise aja küsimus.

Sisekaubandus. Mis puutub tollipoliitika sse, siis võib tähendada, et see kestis endises suunas. Kodumaa tööstuse kaitse sihiga tõsteti tekstiil- ja vabakaupade tolle ja kaotati ära ning osalt alandati väljaveotolle lina, naha, kontide ja seemnete pealt. Valitsus määras põhijooned uue tollitariifi väljatöötamiseks, mille järgi muu-seas tollid toor- või poolvalmis saadusile kas koguni ära jäävad või tehakse minimaalseks.

Sisseveotollimäärade protsendi võrdlus sisseveetud kaupade üldväärtusega.

K a u b a r ü h m a d		Tn.	1000 kr.	Tolli tulu	0/0 tolli tuludest	Tolli 0/0 cif hinnast
I.	1. Elusloomad	4.315	26	—	—	—
II.	Toidu- ja maitseained, joogid	200.711,6	36.530	8.071.785	40,2	22,0
	2. Tera- ja jahvatatud vill	124.905,6	21.827	3.205.659	16,0	14,7
	3. Aia- ja juurvili	6.124,1	2.272	320.471	1,6	14,1
	4. Karjasaadused	920,0	971	81.759	0,4	8,4
	5. Kala, kalasaadused ja vähid	10.553,3	2.691	237.514	1,2	8,8
	6. Muud toidu- ja maitseained ning joogid	51.696,7	7.843	4 226.382	21,0	53,9
	7. Loomasõöt	6.511,9	926	—	—	—
III.	Toores- ja poolvalmisained	235.783,3	33.304	3.162.692	15,7	9,5
	8. Loomariigiained	1.203,3	2.941	117.279	0,6	4,0
	9. Seemned, taimed ja nende osad	5.476,3	3.468	1.596.845	8,0	46,0
	10. Metsamaterjal	26.589,8	653	9.854	0,0	1,5
	11. Paberitooresained	3.110,9	332	1.373	0,0	0,4
	12. Tekstiiltooresained	9.723,5	14.481	98.522	0,5	0,7
	13. Ärtsid ja metallid töötlemata (metallimurd)	2.443,5	386	7.316	0,0	1,9
	14. Mineraalid, peale ärtside	111.437,8	2.330	148.222	0,7	6,4
	15. Keemiatööstuse tooresained:	75.798,2	8.713	1.183.281	5,9	13,6
	a) sellest õlid, rasvad, vaigud, kummi toorelt	31.139,0	5.423	1.155.281	5,8	21,3
	b) sellest väetisained	38.778,7	2.685	—	—	—
IV.	Valmissaadused	64.547,1	52.373	8.834.678	44,0	16,9
	16. Nahad, töödeldud, ja nahakaup	99,7	1.418	194.569	1,0	13,7
	17. Puutööstussaadused	1.589,5	783	88.895	0,4	11,4
	18. Paberitööstussaadused	2.897,5	1.962	226.509	1,1	11,5
	19. Tekstiiltööstussaadused	1.331,6	12.767	4.231.453	21,1	33,1
	20. Metallid	26.619,4	4.669	242.632	1,2	5,2

K a u b a r ü h m a d	Tn.	1000 kr.	Tolli tulu	% tolli tuludest	Tolli % cif hinnast
21. Põllumajandusmasinad ja -riistad (siin ka piimatalit. sissesead.)	3.567,4	3 006	52.281	0,3	1,7
22. Jõu- ja töömasinad	2.943,5	5.381	256 156	1,3	4,8
23. Metallkaup	7.125,1	5.055	746.55)	3,7	14,8
24. Elektrimasinad — aparaadid ja tarbeasjad	770,0	2.520	301.348	1,5	12,0
25. Instrumendid, aparaadid (peale elektri- aparaatide) ja laskeriistad	215,3	1.683	150.771	0,7	9,0
26. Transportabinõud	1.298,0	3 513	494.851	2,5	14,1
27. Keraamika- ja muud mineraalkaubad . .	5.772,3	1.949	416 887	2,1	21,4
28. Keemiatööstussaadused	10.241,8	6.980	1.139.079	5,7	16,3
29. Muud eraldi nimetatamata kaubad . . .	76,0	687	292 688	1,4	42,6
V. Kallismetallid ja -kivid	9,1	734	21.832	0,1	3,0
Kokku	501.051,1	122 967	20.090.987	100	16,3

Laevasõit. Välissõidu arenemises merd kaudu 1929. a. oli iseloomustavaks nähtuseks äärmiselt külm talv, mis tõmbas jässe mitte üksi põhjapoolse osa Baltimerest, vaid ka lõunapoolsed sadamad ja Kieli kanali ning Daani väinad. Laevasõit läbi Kieli kanali muutus raskeks veebruari alul ja katkes täielikult 11. II kuni 25. III. Selle tagajärjel seisis ka ühendus Öhtu-Euroopaga üle 1½ kuu täielikult, oli vaid ühendus Stettiiniga ja Soome sadamaist Hangõga. See avaldas oma mõju ka Tallinna kaubandusele, iseäranis karjasaaduste väljaveo ja mitmete teiste saaduste väljaveo irregulaarseks muutmise alal, samuti sünnitas raskusi sisseveolgi, nii et vilja tuli Ida-Preisimaalt isegi rongidega kohale tuua. Eesti sadamaist kestis Tallinnas liikumine jäämurdjate abil alates 8. II kuni 24. IV, misjuures küll liikumine oli takistatud, kuid mitte erakorraliselt raske. Pärnus seisis laevasõit täielikult 10. I—12. V ja Narva-Jõesuus 10. I—27. IV. Raskete jäätakistuste tõttu kogu Baltimerel kannatasid paljud laevad jäävigastuste läbi, misjuures iseäranis suured kaotused olid Kieli lahes ja Daani vetes, osalt ka Riia lahes. Eesti vetes oli laevadel 14 juhtumil vähemaid vigastusi, neist vaid kahel juhtumil veidi tõsisemaid. Jääraskuste tõttu tõusid prahid mitte üksi trampvedudel, vaid ka kindlad liinid kergitasid hindu 50% võrra suveprahi vastu. Üldiselt aga mõjutas vedude seisak talvel ning hiline mere lahtiminek vedude koondumist, mis omalt poolt tõstis suviseid veo hindu Baltimerest välja ja tagasi.

Välissõit kujunes 1929. a. niihästi laevade kui ka kaupade läbikäigu poolest halvemaks eelmisest aastaist. Ainult reisijate liikumine näitas võrdlemisi suurt tõusu, millele kaasa aitas elav läbi-

käimine Soomega ja rohke turistide liikumine. Iseloomustuseks toome järgmised andmed:

	Sisse tuln laevu n.-reg.-tn.	Kaupade läbik tn.	Reisijate läbik arv.
1929. a.	892.057	883.470	55.205
1928. a.	922.260	1.024.965	38.885
1927. a.	849.996	866.462	34.128

Sellest:

	arv.	n.-reg.-ln.	tonni	arv.
Tallinna 1929. a.	1.593	775.707	669.743	52.201
1928. a.	1.601	753.421	710 390	37.298
1927. a.	1.504	701.811	594.600	31.491
Pärnu 1929. a.	124	65.052	137.131	395
1928. a.	173	83.501	171.178	242
1927. a.	165	80.746	146.129	930
N.-Jõesuu 1929. a.	69	11.351	29.501	35
1928. a.	128	31.812	54.775	12
1927. a.	130	29.429	57.359	106

Huvitav on seejuures märkida, et liinilaevade vedod, vaatamata üldisele vedude tagasiminekule, ei vähenenud, vaid isegi tõusid, ulatudes 310.000 tn., kuna eelmisel aastal olid vaid 306.613 tn.

Lippude järgi oli esimesel kohal Saksa 34,6%, kuna kaupu vedas ta tervelt 40,2% ja reisijaid 15,5%, Eesti lipp asus teisele kohale — 18,8%, kaupu aga oli 32,6%, reisijaid 13%; järgmine oli Soome — vastavad % 16,8%, 3,6% ning reisijaid koguni 64%; Inglise — 14,5%, 6,5%, 8,2%; Daani 5,2%, 6,8% jne.

Liinilaevadega kaupade vedudes sammub kaugel ees Saksa 74%, temale järgnevad Inglise 10%, Soome 5%, Daani 4,6%, Eesti ainult 3,3%.

Kahtlemata avaldas umb. 15% kaubaveo vähenemine võrreldes eelmise aastaga oma mõju sadamate ja vastavate firmade tegevusele, mi-

da ainult osaliselt suutis katta erakordselt suur reisijate arvu tõus.

Prahiturgu peab silmas pidama kahes grupis: liinilaevade- ja tramp-laevade-turg. Liinilaevade-turg prahtide määra suhtes ei näidanud erilisi muudatusi, prahid püsisid üldiselt sama kõrgel kui eelmisel aastal. Võiks vaid märkida, et talvise navigatsioonil ajal tõsteti prahte tervelt 50% võrra, hariliku 25% tõstmise asemel. Liinilaevade vedude kvantum ei olnud vähem, vaid isegi suurem eelmisest aastast. Tramp-laevade prahiturg Eesti ja välissadamate vahel on teatavasti olenev Baltimere vastavast turust, viimane aga Euroopa ja ka maailma-turust. Tramp-vedudel on Eesti turul mõduandvad metsamaterjalid, kivisüsi ja paberimass. Üldiselt võib tramp-vedude prahiturgu iseloomustada järgmiselt:

M e t s a m a t .	Jaan.	eww.	Juuni	Aug.	Okt.	Dets.
Tallinnast Inglise idaranda .	38/—40/—	40/—42/—	44 —46/—	46/—48/—	48/—50/—	49/—42/—
S õ e d						
Inglise idarannast Tallinna . .	5/6—6	5/—6/—	6/—6/6	6/—7/—	6/—7/—	5/6—6/—

Näeme, et vaid kuue kuu jooksul olid prahid võrdlemisi rahuldavad, kuid poole aasta jooksul mitte, või oli jällegi liikumine ligi kolme kuu jooksul takistatud. Selle tagajärjel ei olnud üldiselt ka Eesti laevade teenistus välissõidus parem kui 1928. a., peale mõne üksiku laeva, mille prahtimine õnnestus õigel ajal.

Rannasõit 1929. a. arenes samuti korraldise laevaliini kui ka juhuslike sõitude ja vedude alal. Üldiselt algas liikumine võrdlemisi hilja, alles maikuu algul, kuid kestis sügisel soojade ilmade tõttu kuni aasta lõpuni. Üldine tegevus oli ligi 25% suurem kui eelmisel aastal. Iseloomustuseks toome järgmise võrdluse:

Kõigist registreeritud sadamaist kokku:

	Laevu sisse		Kaupu sisse + välja tn.	Sellest liini-laevad tn.	Reis. sisse-väljav. arv
	arv.	reg.-tn.			
1929. . .	6.325	386.465	134.604	26.814	107.114
1928. . .	6.130	356.828	109.488	29.435	100.538
1927. . .	6.111	329.806	110.081	29.089	96.748
Sellest Tallinna sadamas					
1929. . .	1.498	90.745	83.052	12.356	15.714
1928. . .	1.291	82.748	63.541	13.629	12.436
1927. . .	1.458	78.087	59.849	13.112	14.818

Prahtide ja laevade tegevuse võimaluste alal oli aasta parem eelmisest. Tähtsamail juhuslikel vedudel maksti küttepuude veol saartelt Tõstamaa rannast Tallinna: suvel 14—16 ja sügisel 16—18 kr./kub.-süld; palgid kub.-jala viisi vastavalt 11—13 senti ja 13—14 senti.

Et saada ülevaate kaubaveo arenemisest üksikute laevaliikidega, toome veel viimase aja

talvel kuni jää tulekuni olid prahid eelmise aastaga võrdsed, üldiselt madalad. Jää tulekuga veebruarist kuni aprilli lõpuni ei olnud vedusid peaaegu üldse, kuid mis olid, nende hinnad olid võrdlemisi kõrged, tõustes kuni 50%. Tõus kattis aga vaevalt suureneva riisiko. „Esimese vaba vee“ (eww) prahid, mis talvel olid maha tehtud, olid võrdsed eelmisele aastale, Inglise idaranda DBB. 40/—42/—. Kuid alates mai lõpust hakkasid prahid tõusma, näidates alata tõusvat joont kuni oktoobrikuuni. Sealt peale aasta lõpuni, võttes arvesse kõrgete prahtide tõttu suure tonnaaži koondamist Baltimererele, hakkasid aga langema, jõudes detsembris alla keskmise. Selle iseloomustuseks toome metsa- ja söeprahid tähtsamail vedudel, arvestades metsa 500—600 stand. ja süsi 1500—2000 tn. laevadele.

võrdluse sisseveetavate kaupade kohta, mis kõige paremini iseloomustab vedu, kuna paljud kaubad tulevad randadest, kus neid ei registreerita:

	Sisse tulnud		Sellest liinil. Purjekatega		Praamid M laev.	
	Aurikutega					
1929. a.	19.627	13.566	56.489	8.577	7.941	
1928. a.	21.221	14.422	44.061	5.754	3.528	
1927. a.	17.188	14.817	47.331	7.074	4.797	

T o n n i d e s .

Näeme, et läinud aasta on olnud eriti soodus p./l. ja m./l. vedude arenemisele, kuna aurikute vedu on läinud veidi tagasi. Vedudest on 60% teostunud purjekatega, muu osa teiste laevaliikidega.

Sissesõidus ei näidanud läinud aastal edu ei kauba- ega reisijatevedu.

Eesti kaubalaevastiku arenemisele oli läinud aasta võrdlemisi soodus. Oli märgata kapitali huvi tõusu selle majandusharu vastu, nii et peale laevade teenistuse ülejääkide ka väljaspoolt tuli juure kapitali. Ka aitas kaasa pikaajalise laenu võimaldamine pikalaenuvõtte kaudu umbes 400.000 kr. ulatuses, millest osa 7% ja osa 9%-ga.

Kaubalaevastiku brutto-juurekasv oli 10 laeva 15.894 rg.-tn., sellest a./l. 12 tk. 14.675 rg.-tn., m./l. 5 tk. 587 rg.-tn. ja purjekaid 2 tk. 632 rg.-tn.

Kahnemine oli 2 a./l. 188 rg.-tn. ja 17 p./l. 1283 rg.-tn. Viimaseist hukkusid 7 p./l. 819 rg.-tn., nendest suurem „Evald“ 519 rg.-tn.

Järelikult kasvas aurulaevastik 10 laevaga 14.487 rg.-tn., m./l. 5 tk. 587 rg.-tn. Purjelaevas-

tik aga kahanes 15 üksuse ja 651 rg.-tn. võrra. Seega jätkus ka läinud aastal purjekate kahane mine, mis on sletatav nende laevade kinnitami se võimalusega ja teenistuse ja võistlusvõima luse vähenemisega.

Juuretunud laevastiku koguväärtust võib hinnata ümmarguselt Kr. 1.300.000 peale, nii et omakapitale peale panga laenude, kui juure li sada ka välismaalt saadud laenud, oli vähemalt 60%.

Juuretunud laevade brutto-sissetulekuid vä lisvaluutas võib aastas arvestada umbes Kr. 2,3—2,5 milj., millest „nägematu ekspordina“ jääb riiki umbes 1,0—1,2 milj. kr. aastas. See asjaolu tõendab küllalt mõjuvalt kaubalaevasti kusse asetatava kapitali suurt rahvamajanduslik ku tulu. Laevastiku suurendamine, arvesse võt tes ka kahanemist, andis uut tööd umbes 200 meremehele.

Kaubalaevastiku teenistus. Eesti laevade osavõtt kodumaa kaupade ja reisijate veol on toodud eelpool. Nagu sealt nägime, veetakse Eesti laevadel välissõidus umbes $\frac{1}{3}$ kaupadest, peaaesjalikult trampvedude alal, kuna liinilaeva dega veetud kaubad välja teevad kõigest 3,3%. Kuid peale Eesti turu tegutsesid ka läinud aastal Eesti laevad välismaade vahelisel kauba veol — suvel ja sügisel peaaesjalikult Soome metsaveol — vähemad m./l. ja p./l. Daani, suuremad a./l. aga Inglismaale ja Continenti. Talvel tegutsesid mitmed laevad „time charteri“ ja trampvedudel Euroopa ja Vahemere vedudel.

Üldiselt allus ka Eesti laevade teenistus läi nud aasta prahituru reeglitele ja viimast arvesse võttes võib öelda, et keskmine teenistus välis sõidus oli veidi parem (ca 5%) kui 1928. a. Ise äranis neil, kes said kasutada juuni-okt.-vahe list kõrgemate prahtide konjunktuuri.

Arvesse võttes, et kaubanduslikus tegevuses välissõidus oli üldiselt 50.000 rg.-tn. aurikuid ja mootorlaevu ja 10.000 rg.-tn. purjekaid, võib ar vestada tegevuse brutto-sissetulekut 8,0 milj. kr. Sellest jääb kodumaale „nägematu ekspor dina“ ümmarguselt 4,0 milj. krooni netto.

Kui veel arvesse võtta muid sissetulekuid va luutas laevasõidust, nimelt: välismaa laevade sa damamaksud ja -kulud, laadimis/lossimistasud, proviant, päästetööde tasud jne., mis kokkuvõtete järgi välja teevad 1,5 milj. kr., siis näeme, et laevasõidu kaudu tuleb riiki valuutat netto 5,5 milj. krooni.

Ametliku registreerimise järgi 15. okt. 1929. a. leiab Eesti laevades otsekohe tööd 2.017 meremeest, neist 433 deki-juhtkonnast ja 191

masinajuhtkonnast. Kui siia juure arvata veel laevad alla 20 rg.-tn., praamid, süvendajad, kraa nad, milliste meeskond pole sisse kalkuleeritud, siis tõusis töösolevate meremeeste arv üle 2500. Kuna aga registreeritud meremeeste arv oli 1. III 30 kokku 4.616 inimest, siis on veel võrdle misi suur meremeeste tagavara.

Peale välissõidu mängib rahvamajanduses tähtsat osa rannasõit. Viimase prahid teevad aastas õige umbkaudsete kokkuvõtete järgi välja ca 750.000 kr., kaasa arvatud kaupade- ja reisi jate-vedu.

Sissesõidus aga teevad veod välja umbkaud selt 500.000 kr. aastas, kaasa arvatud ka parve tus laevadega.

Sadamad ja veeteed. Läinud aasta kohta oleks eriti nimetada välissõidu sadamaist Tal linna sadamas vähemaid korraldamistõid ning tuleviku arendamise kava lõplikku väljatõota mist, mille järgi ette on nähtud rannasadama toomine Kalaranda ning tarbekorral Vana-sada ma laiendamine Osti sihis ja Miini-sadama väl jaarendamine. Pärnu sadamas jätkati uute muulide ehitamise lõpuleviimist. Narva-Jõesuu süvendati suveks jälle kuni 14—15' peale ning alustati majanduslikul teel kaitse muuli ehitamist sadamasuus.

Rannasadamate alal asuti rannasadamate seaduses ettenähtud esimese aasta kava teosta misele, millest oleks nimetada Rohuküla, Verki, Rikholdi j. t. vähemate sadamate või varjukohtade kordaseadmine.

Sisevete alal võiks eriti nimetada ülemise Emajõe korraldamise tööde jätkamist ja Peipsi veepinna alandamise töödega alguse tegemist.

Raudteede arendamise alal võiks märkida uue kitsaroopalise raudtee — Lelle-Papiniidu — valmissaamist ja Tartu-Petseri laiaroo palise ning Rapla-Virtsu kitsaroopalise ehit use algust. Esimene neist teedest, mille üldpik kus on ca 80 klm., lühendas kaugust Pärnuni 103 klm. võrra. Nendesse teedesse investeeritakse kokku üle 10 milj. krooni ning teatavasti näeb uute raudteede ehituse seadus ette veel kuni 1938. aastani ehitada terve rea raudteid, nagu Pärnu-Tartu, Valga-Mõisaküla, Viljandi, Vänd ra-Mustvee j. t. Kuid juba seni ehitusel olevad ja ehitatud teed näitavad, et tarviliste kapitalide muretsemine on seotud raskustega ning jääb kü sitavaks, kuidas suudavad ennast mitmed neist teedest tasuda, eriti kui neid ehitada välislaenu dega. Nii on küsitav Rapla-Virtsu tee tasuvus ja ka kaudne tulu, iseäranis siis, kui pidada sil mas maanteede ja rannavedude arenemist ja tähtsust tulevikus.

Esialgsete kokkuvõtete järgi näitas läinud aastal raudteedel niihästi reisijate- kui ka kaubavedu väikest tõusu. Reisijate arv suurenes 9% ja kaubavedu 8% võrra. Kaubaveo soodustamiseks pandi maksma mitmed uued korraldused, nagu: uus kaubaveotariif mitmete praktiliste parameetritega, määrati kaubarongid käiku ka tarvidesse järgi, korraldati ruttu rikkiminevate kaupade vedu jne. Reisijateveol suurendati sõidukiirust, eriti lühimaadel, pannes käima mootorvagnid ja suurendades peatuskohti. Võeti tarvitusele õliküte kaugema-kiirrongides. Kuid üldiselt on veel meie kui ka Läti ja Leedu raudteede sõidukiirus transiitliikumisel väga madal, mis selle liikumise arenemist kinni hoiab.

Transpordi alal peab iseäranis alla kriipsutama jõuvankrite tarvitamise tõusu linnades ja maanteedel autobuste, veo- ja sõiduautode alal, mis oma mõju avaldab kahtlemata ka raudtee- ja veeühendustele ning kogu teede arendamise poliitikale. Eriti võib märkida maal autobuste ja veoautode tarvitamise kasvamist, mis on tähtsalt muutnud tuleviku teedeehitamise aluseid.

Jõuvankrite arenemises kahe läinud aasta jooksul annab pildi järgmine tabel nende arvu kohta:

	1929. a.	1928. a.
Sõiduautosid	1574	1431
Veoaautosid	839	613
Autobusi	139	150
Kokku	2552	2194

Ühenduses jõuvankrite küsimusega kerkis esikohale ka maanteedehitamise korraldamise küsimus, milleks teatavasti vastava seadusega I ja II järgu teed võetakse kordkorralt riigi korraldada. Läinud aasta jooksul võeti üle juba umb. 3000 klm. I järgu teid ning peab konstateerima, et uuemate mehaaniliste masinate ja abinõude tagajärjel korraldustööd muutusid ratsionaalsemaks ning vastavad teed ka paremaks. Maanteedehitamine tõi riigile aga uusi kulusid üle 3 milj. senti, missugused kulud veelgi suurenevad. See asjaolu peab tingimata järeldama raudteede ja maanteedehituse programmi kooskõlastamise.

Töö. Tööstuses oli töötute registreerimisi 1929. a. jooksul 24.800, neist 12.900 meest ja 11.900 naist. Eelmisel aastal oli registreerimisi 21.700, seega on 1929. a. töötuse juhtumite arv kasvanud tööstuses andmeil 14,1% võrra. Töötute arv on suurem talvekuudel, kuna suvesoonil see langeb võrdlemisi väikeseks, nii jaan. lõpul 1929. a. tööstuses oli registreeritud 6.329 töötajat, aga augustikuus kõigest 609.

Palgad. Töötute korraldati nagu eelmiseigi aastatel hädaabitööd talvekuudel, milleks riik omalt poolt andis abi, mille juures võis rõõmustavalt märkida rohkem produktiivsele töödele üleminekut. Töölise teenistus näitas 1929. a. järjekindlat tõusu.

Töökonfliktid. Streikide arvu kohta tööstuses toome järgmised andmed:

	1929. a.	1928. a.
Streikide arv	15	5
Ettevõtete arv, kus streigid olnud	13	43

Rahandus. Majanduslikud raskused ei jätanud loomulikult mõju avaldamata rahaturule. Rahaturu seisukord oli aasta läbi pinev. Põlumeeste ostujõud ja maksuvõime oli tugevasti langenud 1928. a. ikalduse tagajärjel, mida ei suutnud parandada ka 1929. a. rahuldav põllusaak, sest põllumajandussaaduste hinnad langesid. Seetõttu tekkis seisak raha juurevoolus linnades. Äriilma raskused peegelduvad veksliprotestide suures tõususes. Protestitud vekslite arv tõusis möödunud aastal 83.788 vekslini 18.987 tuh. kr. väärtuses eelmise aasta 45.115 vekslit vastu 10.335 tuh. kr. väärtuses. 1929. a. oli kuu keskmine protestitud vekslite arv 6982 tk. 1580 tuh. kr. väärtuses eelmise aasta 3753 vastu 860 tuh. väärtuses. Ka sagedased maksu-juuetuks jäämised 1929. a. annavad tõenduse äri- maailma raskusist. Seepärast oli laenude nõudmine pankadelt suur. Kuna hoiusummade juurevoolu ei olnud, olid erapangad sunnitud kasutama laenuvõimalusi Eesti Panga ja mõnel juhtumil ka Pikalaenupanga juures, et rahuldada oma klientide kõige hädalisemaid ja õigustatumaid nõudmisi.

Vaatamata surutud krediidioludele juhtis Eesti Pank rahapoliitikat edukalt. Krooni kurss oli kindel kogu aasta. Väliskaubanduse passiivsusest tingitud välisraha suurenenud nõudmine leidis täieliku rahuldamise keskpanga poolt. Välisraha kursside kõikumised Tallinnas olid suuremalt jaolt tingitud kõikumisist välisbörsidel, kuna välisraha nõudmine avaldab mõju vaid ostu-hooaegadel. Seda näitab piltlikult keskmine müügikurss, mis tõusis 3,7495 pealt jaanuaris 3,7584 peale juunis ja langes detsembris jälle 3,7357 peale. Paralleelselt kõvenes ka £ müügikurss 18,19 pealt jaanuaris 18,225 peale juunis ja langes 18,2172 peale septembris, tõusis aga siis aasta lõpuks 18,237 peale (detsembri keskmine müügikurss), mis oli tingitud £ kõvenemisest \$ vastu välisbörsidel.

Parimaks tagatiseks kroonile on tema tugev

kate. Pangatähtede ringvoolu ja kattevara liikumist iseloomustab järgmine tabel:

	Liikvel olevad pangatähed		Kattevara	
	Tuhandis kroonides			
	1928. a.	1929. a.	1928. a.	1929. a.
31. jaanuar	37.106	35.133	41.128	28.790
30. juuni	36 676	31.594	37.692	25.202
31. detsemb.	36 433	34.042	31.447	27.191

Sellest näeme, et pangatähtede ringvool oli läinud aastal madalam kui 1928. a ja suvel ulatus vahe isegi 5 milj. kroonini. Pangatähtede kõrgeim seis oli 23. oktoobril — 37.890 tuh. kr., madalaim seis oli aga 7. juunil 30.913 tuh. kr. Aasta lõpul oli pangatähti liikvel 34.042 tuh. kr., seega 2391 tuh. krooni vähem kui 1928. a. lõpul.

Kattevara vähenes 1929. a. kuni juunini, näitas siis sesoonikohast tõusu, oktoobri viimast nädalast peale alanis jälle kuni detsembri alguseni, millal algas uus tõus. Kogu aasta tulemus oli 4,3 milj. krooni suurune vähenemine.

Eesti Panga jooksvate kohustuste ja kattevara vahetõu kujunes 1929. a. järgmiseks:

	Jooksvad kohustused (pangatähed + jooksvad arved)		Katteprotsent jooksvatele kohustusile	
	Tuhandis kroonides			
1. jaanuar	59.838	31.447	52,55	
30. aprill	53.179	26.075	49,03	
31. juuli	49.149	26.053	53,00	
31. oktoober	52.061	26.538	50,97	
31. detsember	50.229	27.191	54,13	

Katteprotsent oli aasta kestes kõige kõrgem 7. augustil ja nimelt 54,65% ja kõige madalam 23. aprillil — 48,97%, aasta lõpul oli katteprotsent jooksvatele kohustusile 54,13 eelmise aasta 52,55 vastu. Jooksvate kohustuste seis oli aasta lõpul 50,2 milj. kr. eelmise aasta 59,8 milj. kr. vastu. Katteprotsent liikvel olevate pangatähtede suhtes on tunduvalt kõrgem jooksvate kohustuste katteprotsendist ja oli aasta lõpul 79,9%.

Eesti Panga krediitide liikumisest annab pildi järgmine tabel (tuhandis kroonides):

	1. I. 28.	31. VIII 28.	31. XII 28.	31. VIII 29.	31. XII 29
Sisevekslid	8.496	9.127	14.503	13 515	14.484
Laenud	21.416	15.889	17.319	12.560	13.008
Kokku	29 912	25.016	31.822	26.075	27 572

Sellest selgub, et suurem nõudmine Eesti Panga krediitide järgi algas 1928. a. sügisel ja viis panga krediitide seisu 25,0 milj. kroonilt augusti lõpul 31,8 milj. kroonini detsembris. Läinud aasta esimesel veerandil püüsid krediitid selle seisu lähedal, vähenesid nagu harilikult

suvekuudel ja tõusid jälle vähesel määral aasta lõpul.

Majandusalade järgi jagunesid Eesti Panga krediitid läinud aasta lõpul järgmiselt:

	Tuhandis kroonides		%
Pangad	11.191		40,6
Tööstus	8.897		32,3
Kaubandus	6.302		22,9
Muud alad (siinhulgas ka välisvekslid)	1.182		4,2
Kokku	27.572		100

Eesti Pank järgnes peale pikemaajal kaalutlusi teiste maade keskpankade eeskujule ja tõstis 3. oktoobril m. a. oma diskonto-protsendi 7½ pealt 8% peale ja lombardkrediidi protsendi vastavalt 9% pealt 9½% peale. Seetõttu kasvasid panga tulud ja kuna kulud selle vastu näitasid vähenemist võrreldes eelmise aastaga, siis suurenes ka panga puhaskasu 2.464 tuh. kr. pealt 1928. a. 2.688 tuh. kr. peale 1929. a.

Eesti Panga kohta peab veel lõpuks tähendama, et möödunud aastal viidi läbi panga tegelik aktsioneerimine, kuna seni oli aktsiate ainuomaniiku riik. Vabariigi valitsus otsustas 18. oktoobril m. a. lasta aktsiad avalikule müügile ja määras 50-kroonilise aktsia hinnaks 65 krooni, mille tasumist võimaldati kas korraga 31-ks detsembriks m. a. või kolmel tähtajal 1930. a. jooksul, kusjuures tellimisel tuli sisse maksa 10 kr. aktsia pealt. Aktsiaid osteti 1116 tellija poolt 30.950 +k. 2.011.750 krooni eest. Seega leidis mahutamist ligi 31% aktsiaist. Seda resultaati tuleb pidada rahuldavaks, kui võtta arvesse rahaturu seisukorda ja asjaolu, et see oli esimene suurem avalik aktsiate emissioon vabariigi kestvuse ajal.

Erapankade tegevuse vaatlemisele üle minnes vaatame kõigepealt, missuguste kapitalidega tuli neil läinud aastal töötada. Pankade tegevuskapitalide koosnevusest ja arenemisest saame pildi järgnevast kokkuvõttest:

	Seis 31. detsembril		Muudatused	
	1927. a.	1928. a.	1929. a.	1928. a. 1929. a.
	Tuhandis kroonides			
Omakapitalid	10.007	8.182	8.976	-1.825 +794
Hoiusummad	34.375	44.817	45.335	+10.442 +518
Rediskonto ja võlaarv.	12 478	18.484	21.446	+6 006 +2.962
Korrespondendid	10.792	13 545	12.126	+2.753 -1.421
	67.652	85.028	87 881	+17.376 +2.853

Nagu näha, oli pankade tegevuskapitalide üldine juurekasv 1929. a. väike — kõigest 2,85

miljonit krooni (1928. a. 17,4 milj. kr.). Kui eelmisel aastal juurekasv sündis peaaegaliselt hoiusummade arvel (+10,4 milj. kr.), puudus hoiusummade juurevool läinud aastal peaaegu täiesti (+0,5 milj. kr.). Peaallikaks olid läinud aastal passiivlaenuid (rediskonto ja võlaarved), mis näitasid tõusu ligi 3 milj. kr. Korrespondentide summad vähenesid aasta jooksul 1,4 milj. kr. võrra. Omakapitalide vähenemisele 1928. a., mis oli tingitud Kommerts Panga ja Eestimaa Tööstuse ja Kaubanduse Panga ühinemisest, järgnes 1929. a. omakapitalide tõus 794 tuh. kr. võrra. Sellest summast langeb tervelt 790 tuhat kr. põhikapitalide suurendamiste arvele (Eesti Kommerts Pank 450 tuh. kr., Tartu Pank 200 tuh. kr., Krediit Pank 110 tuh. kr. j. t.), kuna tagavarakapitalide üldsumma tõusis kõigest 4 tuh. kr. võrra. (See on seletatav asjaoluga, et üks pank kirjutas maha oma tagavarakapitali 76 milj. kr. suuruses, kuna teiste pankade tagavarakapitalide tõus oli kokku 80 milj. kr.).

Kuna puudus hoiusummade juurevool, siis ei saanud pangad ka laiendada möödunud aastal oma aktiivoperatsioone, vaid pidid piirduma nende poolt varem finantseeritud ettevõtete krediteerimisega võimaluse piirides, et elujõulisi ettevõtteid üle aidata kitsast ajast. Pankade aktiivoperatsioonidest saame ülevaate alljärgnevaist andmeist:

	Seis 31. detsembril			Muudatused	
	1927. a.	1928. a.	1929. a.	1928. a.	1929. a.
	Tuhandis kroonides				
Kassa ja arv.					
teistes pank.	3.012	3.728	3.749	+716	+21
Väärtpaberid ja välisraha	1.168	1.266	1.646	+98	+380
Laenuid . . .	55.437	73.230	76.829	+17.793	+3.589
Garantiid . .	9.503	12.082	16.779	+2.579	+4.697
Korrespondendid . . .	5.294	4.760	3.775	-534	-985

Laenude seis oli möödunud aasta lõpul 76,8 milj. kr., seega on laenuid aasta jooksul tõusnud 3,6 milj. kr., mis on tähtsuseta võrreldes eelmise aasta tõusuga (17,8 milj. kr.). Garantiide summa suurenes 1929. a. 16,8 milj. kr. peale, mis on 4,7 milj. kr. võrra kõrgem kui eelmise aasta lõpuseis. Tõusu näitab ka pankade päralt olevate väärtuste summa, millest suurem osa (+348 tuh. kr.) langeb väärtpaberite arvele. Kassareserv on jäänud peaaegu muutusetu. Korrespondentarved näilaskid aga vähenemist 985 tuh. krooni võrra.

Erapankade poolt antud krediitide iseloomu selgitab järgmine tabel:

	Seis 31. detsembril			Muudatused	
	1927. a.	1928. a.	1929. a.	1928. a.	1929. a.
	Tuhandis kroonides				
Sisevekslid	14.618	24.475	24.053	+9.857	-422
Välisvekslid	6.585	8.183	9.402	+1.598	+1.219
Kontokorrentlaen.	32.521	32.927	41.692	+6.406	+2.765
Tähtajalis. laenuid . .	1.713	1.645	1.682	-68	+37
	55.437	73.230	76.829	+17.793	+3.599

Toodud andmeist näeme, et välisvekslite portfelli kasvas aasta jooksul 9,4 milj. kroonini, osutades seega tõusu 1,2 milj. kr. võrreldes eelmise aasta lõpuseisuga. Nagu näha, on ka kitsal ajal puütud toetada eksporttööstust. Sisevekslite portfelli näitas 1929. a. tähtsuseta muutust (-422 tuh. kr.) võrreldes eelmise aastaga, mil ta kasvas 10,3 milj. kr. võrra. Sellest võib järeldada, et veksleid diskonteeriti ainult niipalju, kuipalju tasuti endisi. Kontokorrentlaenuid näitavad küll tõusu 2,8 milj. kr. võrra, kuid suur osa sellest langeb aasta lõpul juurekirjutatud intresside arvele.

Üldine erapankade bilanss tõusis 31. detsembril 1929. a. 113,4 milj. kroonini 105,9 milj. kr. vastu 1928. a. lõpul. Seega oli tõus 1929. a. 7,5 milj. kr., kuna eelmisel aastal oli suurenenud 22,7 milj. kr. Mis puutub pangaäri tulukusse 1929. a., siis püsis see peaaegu eelmise aasta kõrgusel. Aktsiapankade 1928. a. üldine puhaskasu tegi väljõ 15,4% sissemakstud aktsiakapitalide kogusummast, kuna 1929. a. oli see 14,8%. 1929. a. puhaskasust makstud dividendid kõigub üldiselt 3-8%-ni, kuna ainult mõni üksik pank maksis kõrgemat dividendi. Lõpuks väärib veel märkimist asjaolu, et vaatamata rahaturu pinevusele ei tõstnud erapangad 1929. a. laenuprotsenti, kuigi Eesti Pank seda tegi.

Üldisest majanduse finantseerimisest 1929. aastal annab ülevaate alljärgnev kokkuvõte pankadest antud laenude kohta:

	Laenude seis			Muudatused 1929. a. jooksul
	31. XII 28.	30. VI 29.	31. XII 29.	
	Tuhandis kroonides			
Eesti Pank . .	31.853	27.553	27.572	-4.281
Riiklikud pangad:				
Pikalaenupank	32.399	39.467	37.481	+5.085
Eesti Maapank	19.305	21.314	23.950	+4.645
Erapangad:				
Aktsiapangad .	73.230	73.469	76.829	+3.599
Ühispangad . .	23.909	24.243	25.034	+1.125
E. Hüpotekp.	5.424	5.993	6.350	+926
Kokku	186.120	192.039	197.219	+11.019

Neist andmeist näeme, et krediitide kogusumma on tõusnud 1929. a. jooksul 11 milj. kr.

võrra, kusjuures peaosas etendasid riiklike pankade krediitid. Pikalaenu- ja Maapanga laenu kogusumma tõusis 51,7 milj. kr. pealt 61,4 milj. kr. peale, seega oli suurenemine 9,7 milj. krooni. Riiklike pankade osa pankadest antud laenu kogusummast on kasvanud 27,7% pealt aasta alul 31,2% peale aasta lõpul, kuna Eesti Panga osa seevastu langes 17,1% pealt 14% peale. Erapankade osa näitab samuti väikest langust (31. XII 1928 oli 55,1%, 31. XII 1929 — 54,9%).

Meie krediitide suurimaks puuduseks on erapankade omakapitalide ja hoiusummade vähesus, mis erapankade laenupoliitika ja kogu nende tegevuse teeb liig ärarippuvaks Eesti Panga ja Pikalaenu- ja Maapanga poliitikast. Eesti Panga poolt aktsia- ja ühispankadele antud krediit oli 31. dets. 1929. a. 11.191 tuh. kr., mis nende poolt väljaantud laenu kogusummast (31. XII 1929 — 101.863 tuh. kr.) teeb välja küll kõigest natuke üle 10%, kuid kui arvesse võtta laenu, mis Pikalaenu- ja Maapanga poolt antud ühispankadele ja ka mõnele aktsiapangale, siis veel mitmesugused riiklikud erikrediitid, mis ühispankade kaudu on antud välja, siis on selge, et erapanganduse rippuvuse protsent riiklikest pankadest ja ka otsekohe riigikassast on liig suur, et võimaldada meie laenuasjanduse normaalset iseseisvat arenemist. Eriti raske on seisukord pikaajalise krediidi alal. Siin puudub erakrediit peaaegu täiesti ja ainsaks krediidi-allikaks on Pikalaenu- ja Maapanga, kes opereerivad riigikassa summadega. Kuna need kaks panka kogu pikaajalise laenu tarvidust katta pole suutnud, siis on tulnud ka erapankadel võrdlemisi suur osa oma summadest pikaajalisemate laenu alla mahutada, missugune ülesanne neile nende omakapitalide vähesuse juures loomulikult tundub raskena.

Kuna eramajandus on tihedalt seotud riigimajandusega, siis peatume lõpuks veel lühidalt ka avalikkude finantside juures:

	1928./29. a. aruanne.	1929./30. a. eelarve	1930./31. a. eelarve.
Tulud:			
Tuhandis kroonides:			
Otsekohesed maksud	7.674	5.603	7.371
Tempelmaks ja lõivud	5.440	5.575	5.519
Tollid ja aktsiisid	25.821	24.995	25.610
Piiritusmonopol	15.369	15.698	15.000
Riigiettevõtted ja varandused	33.485	32.311	33.928
Segatulud	787	869	1.269
	88.576	85.051	88.697

Erakordsed tulud	3.773	9.023	3.378
	92.349	94.074	92.075
Tagasimaks eeliste aastate tul.	186	250	300
	92.163	93.824	91.775
Kulud.	1928./29. a. aruanne.	1929./30. a. eelarve.	1930./31. a. eelarve.
Korralised kulud	75.834	80.630	85.153
Erakorralised kulud	8.565	11.886	5.972
Operatsioonifondid	6.888	1.308	650
	90.787	93.824	91.775

Võrreldes 1928./29. a. laekunud tulude kogusummat — 92.163 tuh. kr. — sama eelarveaasta kulude kogusummaga — 90.787 tuh. kr. — näeme, et riigi 1928./29. a. eelarve täitmise lõputulemuseks on ülejääk 1.376 tuh. kr. Nagu on saanud teatavaks viimaseil päevil, näitab ka 1929./30. a. eelarve täitmise esialgne kokkuvõte väikest ülejääki.

Eelpool toodud andmeist on ka näha, et 1930./31. a. eelarve on tasakaalus 91.775 tuh. krooniga. Paistab, et riigimajapidamises on kõik kõige paremas korras, kuid lähemalt vaadates näeme, et selles on suuri puudusi.

See üksi, et riigi eelarves ettenähtud tulud tulevad korralikult sisse ja eelarve täitmine lõpeb rahuldava tagajärjega, ei anna veel põhjust rõõmustamiseks, kui selle juures riigi ja omavalitsuste kulude katteks võetavad maksud rõhuvad eramajandust halastamatult ja ei lase teda loomulikult areneda, nagu see meil aset leiab. Meie kõrged maksud ei võimalda kapitali kogumist ja seega takistavad rahvamajanduse üldist arenemist, kuid kõik lootused paranemiseks on jäänud seni asjatuks.

Üheks iseloomustavaks jooneks meie riigi eelarveis on ebamääraselt suurte summade juhtimine riiklikesse ettevõtetesse. Riigi algusest peale on meil käimas äge võitlus riigi kui ettevõtja kasuks. Meil on veel viimasest ajast üks piltlik näide — möödunud aastal otsustas vabariigi valitsus ehitada Tallinna uue suurema riikliku saeveski ja meie rikkustume jälle ühe suure riikliku ettevõttega. Üheks suureks veaks on veel see, et meil püütakse liialdada igasuguste sotsiaaluuendustega. Haridus- ja sotsiaalministeeriumi kulud kasvavad järjekindlalt: 1929./30. a. eelarves oli selle ministeeriumi kuludeks ette nähtud 14.288 tuh. kr., kuna 1930./31. a. eelarves on juba 15.379 tuh. kr., seega üle 1 milj. kr. rohkem. Sealjuures ei võeta aga arvesse meie majanduslikku nõrkust, mis avaldub meie väikeses produtseerimisvõimes (umb. 250 kr. inimese peale aastas), meil valitsevas kapitalipuuduses ja majandusliku tegevuse madalas rentabilitee-

dis. Tööpuuduse vastu võideldakse meil mitteproduktiivsete hädaabitöödega, milleks igal aastal figureerivad riigi eelarves suured summad. Seal kõrval aga ei ole suudetud ajada sihikindlat poliitikat riiklike ja omavalitsuslike tellimiste andmisel. Riiklikud tellimised koondatakse sagedasti liig lühikese aja peale, samuti antakse välismaale tellimisi, milliseid võiksid täita ka kodu-

maa ettevõtted. Meie rahva majandusliku seisukorra parandamiseks on tarvis luua võimalusi loovaks tööks ja töö intensiivsemaks muutmiseks kõigil majandusaladel, kus selleks on olemas loomulikud eeldused. Tuleb tunnustada eraalgatuse tähtsust ja riigi valitsemisel majandusliku tegevuse arendamisele anda senisest tähtsam koht.

Lina ja ta tööstus.

Juba kaugel inimsoo kultuuri hällist peale on lina ja ta tehnilise ümbertöötamise produkt — lõuend — inimkonnale laialt tuntud ja lugematu rahvalauludes kõrgele ülistatud. Temast räägivad hieroglüüfid Luxori templi seintel, tema kiidulaulu leiame „raamatute raamatust“ piiblist ja Assüüria ja Paabeli kiilkirjadest.

Ja tõega. Raske on ette kujutada seda täiuslikkust oma väljatöötamise tehnikas, oma niidi imepeensuses ja elastsuses, milliseni olid jõudnud linase lõuendi proovid, mis — leituna kuningate oru hauakambrest — nüüd ehivad Kairo Natsionaal-muuseumi. Igal juhul ei jää nad oma koe ja niidi peensuselt ja nobiliteedilt maha meie kaasaja Brüsseli parimaist ja kõrgeväärtuslikemaid pitsidest, küll aga võiksid need ületada.

Võib olla, et meilgi mäletatakse seda unustamatut muljet, mis andis vana antiik-kultuuri esemete vaatlus omal ajal Leningradi arkeoloogia-muuseumides. Jagamatult on valitsenud lina Põhja-Soomest India ja Egiptuse piirideni, Kanadast Uruguayni, Baltimere rannikult Vladivostokini — siis algas möödunud 19. sajangu keskelt tema pikaldane, kuid järjekindel langus kaugel lõunamaa taimel — puuvilla — suurensval pealerõhumisel. Edasi tuli ta taganemine kaubaturult ja degradeerumine vaid jõukamate rahvakihtide tarbeartikliks kunstsiidi turule ilmumisega, kui viimane, eriti pärast maailmasõda, hakkas erilise hooga turgu vallutama. Siit peale on linatekstiiltööstuse seisukord katastroofiline ja kogu kaasaja teadus on võimsa tehnikaga on rakenud tööle, et otsida, leida ja analüüsida põhjusi, mis lina ja ta tööstuse suruvad kammitsaisse. Selles sihis on töötamas Rooma rahvusvaheline agraar-instituut, siis Leningradi, Saksa- ja Tšehhoslovakkia vastavad instituudid.

Belgias on möödunud suvel loodud „Comité pour la défense de l'industrie du Lin“, et kaitsta linatööstust ja propageerida tema artiklite paremusi puuvilla ja kunstsiidi vastu. Kokkuvõttena peegeldub neis punase niidina resignatsioon, et linatööstuse vältav depressioon esimeses jões mitte üles-alla võnkuvate turukonjunktuuride ajutine ja mööduv nähe pole, vaid et ta kriisi

põhjusi tuleb otsida esimeses jões just neist turu ümberasetusist, mis oli kutsutud esile puuvilla ja kunstsiidi massiliselt tarvitusele ilmumisega. Ka pole sugugi tähtsusetu, et Euroopa rahvaste ostujõud on maailmasõja algusest peale katastroofiliselt langenud. Möödunud talvel oli Euroopa kontinendil 20.000.000 tötut — ja linase kauba tarvidus sõjaväe varustuse, tööstuses vajalike artiklite ja luksus-kaubana seda vahetumalt vastu võtma, mis Ameerika teravilja üli-toodangu all kannatav põllumajandus oma lina-dega võimaldav.

Kui võrrelda lina külvipinna ulatust, siis edasi toodangu brutto kvantumit ja lõppeks tema normi hektaarilt, siis näeme, et lina kasvavate pindala on Ida-Euroopa linakasvatuse rajoonis üldiselt koondumise teel, kui seda ehk Euroopa mandri lõuna- ja lääneosade juures võiksimel alla kriipsutada, Nõukogude Venemaa oma loomulikult välja arvatud.

I. Ida-Euroopa linakasvatuse rajoon; maa-ala suurus 1000 ha.

Maad:	Aastad:					
	1929	1928	1927	1926	1925	1924
	maa-ala suurus 1000 ha.					
Soome	5,0	5,5	5,4	5,5	5,5	5,5
Esti	27,9	36,8	35,6	33,8	45,7	30,7
Läti	58,0	68,7	63,2	63,8	78,1	60,5
Leedu	86,9	95,0	84,0	81,1	81,1	61,5
Poola	—	114,1	109,1	108,5	107,6	106,6
Kokku:		320,1	297,3	292,7	317,9	264,0

II. Kesk- ja Lääne-Euroopa linakasvatuse rajoon.

Maad:	Aastad:					
	1929	1928	1927	1926	1925	1924
	maa-ala suurus 1000 ha.					
Saksamaa	13,2	14,5	15,5	22,2	37,7	37,7
Tšehhoslovakkia	20,1	20,5	21,7	21,9	24,7	21,9
Hollandi	19,2	15,8	10,8	13,9	15,2	12,7
Belgia	27,3	23,8	21,1	23,7	23,4	20,0
Prantsusmaa	33,7	31,7	24,4	26,8	24,6	19,6
Põhja-Iiri	13,7	15,1	10,7	12,4	15,3	17,3
Iiri vabariik	3,0	3,2	2,7	2,8	4,3	4,2
Kokku:	130,2	124,6	106,6	123,7	145,2	133,4

III. Lõuna-Euroopa linakasvatuse rajoon.

Maad:	A a s t a d :					
	1929	1928	1927	1926	1925	1924
	maa-ala 1000 ha.					
Austria	—	3,7	3,7	3,8	3,8	3,7
Ungari	—	3,0	2,1	1,7	3,2	2,2
Lõunaslaavia	—	12,6	12,2	12,2	13,0	13,1
Bulgaaria	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
Rumeenia	19,2	19,3	19,7	20,5	25,2	20,5
Itaalia	7,3	7,1	7,1	7,2	8,0	7,9
Kokku:	45,9	45,7	45,6	53,4	47,7	

Linatoodangu brutto enese suhtes on järgmised andmed publitseeritud osalt Rooma rahvusvahelise põllumajandusinstituuti, osalt ka Deutsche Leinen-Industrielle Wochenschrift'is kui ka Eesti Statistika Keskbüroolt.

I. Ida-Euroopa linatoodang 100 dz.

Maad:	A a s t a d :					
	1929	1928	1927	1926	1925	1924
Soome	—	12,0	16,1	15,3	16,0	12,7
Eesti	92,2	78,0	96,0	92,6	136,9	107,4
Läti	—	146,3	185,7	253,2	300,2	261,8
Leedu	390,0	346,0	336,0	383,8	413,6	326,0
Poola	—	520,0	674,9	595,6	598,3	436,4
		1.102,3	1.308,7	1.340,5	1.464,3	1.144,4

II. Kesk- ja Lääne-Euroopa linatoodang 1000 dz.

Maad:	A a s t a d :					
	1929	1928	1927	1926	1925	1924
Saksamaa	150,0	130,0	108,0	150,0	230,0	240,0
Čehhoslovakkia	—	105,6	115,1	110,4	136,7	112,7
Hollandi	122,0	138,9	69,0	104,5	108,5	92,9
Belgia	274,0	215,0	330,2	348,8	232,9	160,5
Prantsusmaa	—	373,0	186,0	222,1	201,7	153,6
Põhja-Iiri	70,0	60,0	50,7	61,2	59,4	59,1
Iiri vabariik	—	12,0	10,7	11,2	15,5	13,7
		8034,5	869,1	1008,6	984,7	842,5

I. Ida-Euroopa linatoodang 1000 dz.

Maad:	A a s t a d :					
	1928	1927	1926	1925	1924	
Austria	44,4	61,9	33,7	37,5	34,4	
Ungari	20,0	13,9	14,5	28,5	17,4	
Lõunaslaavia	69,0	74,2	75,2	92,1	74,7	
Bulgaaria	1,3	0,7	0,7	1,0	0,9	
Rumeenia	24,0	24,3	21,5	34,0	63,7	
Itaalia	23,1	20,9	25,0	25,8	20,6	
Summa:	181,8	195,9	170,6	218,9	212,2	

Teiselt poolt aga võiksime tuua järgmise ülevaate üksikute rajoonide külvipindalade võrdlevaks näiteks.

Üldine linakasvatuse pindala 1000 ha.

Maad:	A a s t a d :					
	1929	1928	1927	1926	1925	1924
Ida-Euroopa ilma SSSR.	—	320,7	297,3	292,7	317,9	264,0
Kesk- ja Õhtu-Euroopa	—	124,6	103,6	123,7	145,2	133,4
Lõuna-Euroopa	—	45,9	45,1	45,6	53,4	47,7
Kokku	—	490,6	449,0	462,0	516,5	445,1

Üldine linasaak 1000 dz.

Maad:	A a s t a d :					
	1928	1927	1926	1925	1924	
Ida-Euroopa	1.102,3	1308,7	1340,5	1.464,0	1.144,4	
Kesk- ja Õhtu-Euroopa	1.034,5	869,1	1008,6	984,7	842,5	
Lõuna-Euroopa	181,8	195,9	170,6	218,9	212,2	
Kokku	2.318,6	2.373,7	2.519,7	2.667,9	2.199,1	

Ülal ettetoodud arvud vajavad ligemat korrigeerimist. Nii on Läti oma linamonopoli andmeil tegelikult lina alla 1929. a. vaid 45.000 ha, kuid Rooma rahvusvaheline agraarinstituut seda 58.000 ha tõstnud.

Ule minnes üksikute maade linakasvatuse analüüsile, näeme, et eeskätt Eestis lina, olles vanemal aegadel meie rahva majandusliku võitluse tähtsamaks relvaks — on järk-järgult oma domineeriva seisukoha kaotanud, taganedes enam tulukamate majandamise tegevusharude eest, millised töötades rahvusvahelise kaubaturu nõuete rahuldamiseks kogu ettevõtte energiat vajavad. Ka vajab lina enne kaubaks muutmist võrdlemisi rohkearvulisi töid ja kallist isiklikku tööjõudu, mis jällegi tema tootmise kulukust tõstab ja vabu kapitale nõuab. Saksamaal näiteks võime alla kriipsutada huvitava nähte, et linakasvatus väheneb esimeses jões väikemajapidamises, laienedes mehaniseeritud ja kapitalivõimsais suurmõisais. Väikemajapidamine on sunnitud oma lina transporteerima vabrikuisse kaugete maade taha; viimased ei taha neid väikepõllumeestelt võtta, sest nad erinevad väga oma sordi, kvaliteedi ja ilme suhtes, mis jälle lina kauba kvaliteeti ei luba unitariseerida ühiseks kauba sordiks. Needsamad põhjused mõjutavad ka meil. Iseseisvuse ajal on Eesti lina oma kultuuripinna suhtes 1925. tegevusaastal oma haripunktile jõudnud ja siit peale algab tema kiirenev langus. Kui võrrelda 1928. a. oma 33541 ha, siis on sellest riikliku statistika keskbüroo andmeil 1929. aastal veel 27.950 ha järele jäänud, s. o. ca 17% koondist.

Vastavalt külvipindalale jõudis ka produkt-sioon in anno 1925 oma kulminatsioonipunktile 136200 dz, langedes 1928. a. 78.000 dz. Vaatamata pinna 17% vähenemisele võlgname tanu 1929. a. kõrge toodangu eest ca 92,235 dz. peaa-sjaliselt erakordselt soodsa suve ja sügise meteoro-loogilistele ja kliimatilistele tingimustele. Viima-sed võimaldasid siis ka rekordset saaki, loomuli-kult meie oludes, hektaarilt saavutada — 380 kg, kuna see viie viimase tegevusaasta keskmise suhtes ca 285 kg ümber kõikus. Maha arvates kogu meie tehaste ja kodukäsitöö tooraine vajaduse suudaksime 80,000 dz ümber lina eksporteerida.

LÄTI.

Lina külvipinna kontraheerumisprotsess pole ka meie lõunanaabrit jätnud puutumata. Ka tema lõikuse rekordaasta langeb 1925. sisse, ulatudes 78,100 ha, andes seejuures 300.200 dz. linasaaki. Siit peale algab pindala sihikindel vähenemine, kuni see 1929. tegevusaastal 58.000 ha on alla vajunud, mis tegelikult vaid 45.000 ha võrdub.

Läti linaprodukt-sioon võrdus 1928. tegevus-aastal 146.300 ha. Sellest eksporteeriti lina-monopoli kaudu ca 120,123, dz, väärtusega 25, milj. latti.

Turu suhtes hargles Läti eksportlinakaubandus:

Belgia ja Prantsusmaa	67838 dz.
Inglismaa	47234 dz.
Saksamaa	4200 dz.

LEEDU.

Siin avaldab külvipindala vastavalt kogu Ida-Euroopale koonduse tendentsi, langedes 1928.—1929. a. jooksul 95.000 ha kuni 86.000 ha. Toodang jõudis oma haripunkti 1925. a. 413.600 dz, et kaumis tugevaid karglemisi ja võnkumisi üle elades 1929. tegevusaastal 390.000 dz. kerkida.

POOLA.

Poolas asub lina kasvatuse tsentrum tema idapoolseis osis, nimelt: Vilno, Novogrodeki, Bialostoki ja Palesie vojevoodes. Siin kultiveeritakse lina maa-alal, mis 1927. a. ulatudes 71.000 ha ja 1928. a. võrdudes 79.750 ha. 70% kogu Poola lina pinnast moodustas. Viimane oli 1928. a. 114.078 ha, mis võimaldas toodangut: lina 520.000 dz, linaseemneid 621.950 dz. Mis puutub põllu viljakusse, siis on see võrreldes Saksa ja Belgia ja Hollandi kõrgete lina kultuuridega kaugelt madalam, andes seemneid 5,4 dz ja lina-kiudu 4,6 dopelttsentnerit pro hektaar.

Kesk- ja Lääne-Euroopa lina-rajoon.

Üle minnes kesk- ja lääne-Euroopa lina-rajooni paistab esimeses joones silma tema võrratu kõrge produkt-sioon, majandamise tehnika ja laienemine. Samal ajal, kui Ida-Euroopa rajoon võimaldas, näiteks, 1928. a. 320.100 ha umbes 1.102.300 dz linu, suutsid seda kesk- ja lääne-rajoonid peaaegu kolm korda vähema pindalal, 124.600 ha, juures peaaegu sama palju — 103.450 dz saavutada.

Esirinnas sammub siin oma maa-ala kvantitatiivses astmes kui ka produkt-sioonis — Saksamaa.

Seal katab lina 1929. tegevusaastal 13.288-hektaarilise rajooni ja kui aluseks võtta „Die Deutsche Flachsbaugesellschaft“ poolt esitatud keskmise saagi normi 60 dz. pro hektaar, siis teeks kogu toodangu suurus 150.000 dz.

ŠEHHOSLOVAKKIA.

Linakasvatuse on teistega võrreldes stabiilne olnud, olgugi et ka temas on nii külvipinna ulatuses kui ka toodangus omajagu kallakut joont märgata, ja arvestades üldise tekstiiltööstuse raske depressiooniga — kaunis tõsine.

Sootu erilisel kohal figureerivad Belgia, Hollandi ja Prantsusmaa. Üldiselt on nende lina oma pindala poolest 1924. a. peale järjekindlalt kasvanud ja möödunud 1929. a. oma haripunktile välja jõudnud.

Hollandis on linakasvatuse rajoon 1924. kuni 1929. aastate intervallis kerkinud 12,700 ha 19,200 hektaarini. Võrreldes 1928. a. on pausimistempo tervelt 21%. Teiselt poolt on aga lina-produkt-sioon võrreldes mullustega tagasi nihkunud, andes eelmise aasta 138.000 dz asemel 1220,00 dz.

BELGIA

on, nagu Hollandigi, õieti moodsa linakasvatuse ja -tööstuse kodumaa ja on kasutades oma tegevuse rea riiklike, ühiskondlike ja teaduslike institutside jõupingutusi, tooniandvaks faktoriks kogu rahvusvahelisel kaubaturul muutunud. Ta lina-kultuuri pindalal laieneb vahetumalt, kerkides 1928. a. 23.000 ha kuni 27.300 ha. 1929. a., järelkult umbes 15% võrra. Produkt-sioon on peale 1926. a. rekordi 348.800 dz ja 1928. a. miinimumi — 215.000 dz — 1929. a. kerkinud 274.000 dz.

PRANTSUSMAA.

Juba 1924. a. peale näitab linakultuuri pindala siin tugevat tõusu. Võrreldes 1924. a. ja 1929. aastate linakultuuri rajoonilist suurust tor-kab kohe silma tervelt 172% kasvu tempo, kuna

produktiooni suurus 1924. a. omast tervelt 243% suurem on. Kaugelt tugevam on võnkumistendents Iirimaal, kus eriti Põhja-Iiri osas külvipindalal pidevalt tõus ja mõõn vaheldub, produktioon aga sama pidevalt tõusu väljendab.

Lõuna-Euroopa linakasvatuse rajooni rekordiaasta on ka 1925, siit peale kaldub nii kultuuri pindala kui ka produktiooni arv allapoole, jäädes aga oma üldosas võrdlemisi konstantseks.

Üldiselt eraldatuna seisab SSSR linakasvatuse ja -tööstus. Ta linakultuuri alune maa-alu ulatuvat ca 1 milj. ha.

Kui kodusõja sündmuste tõttu idas, läänes ja lõunas viimane oma miinimumini oli langenud, siis on Kremli juhtivad jõud nüüd otsustanud maksu-mis-maksab 1914. a. pindalal saada kätte. Põllumajanduse komissariaat on „пятилетка“ programmis ette näinud maa-alu suurenemise 9,1% 1929./30. tegevusaastal. Siinjuures püütakse „kolhooside“ printsiipi ka linakasvatuses maksmata panna. On projekteerimisel 5 hiiglatte võtet Ivanovo-Vosnesenskis, Leningradis ja Põhja-Venemaal, kogu pindalaga 60.000 ha. Igatahes on kavas kindel tahe linakasvatust tõsta 1932./33. aastaks 100—120.000 ha. võrra, mis omakorda 23 milj. rubla kulutusi nõuab. Linatoodang hektaarilt on SSSR loomulikult madal, nii andis Leningradi teadusliku linainstituudi referaadi järgi hektaar 1,8—2,1 dz. Arvesse võttes, et SSSR riigistatud linakaubandus rahvusvahelisel kaubaturul igakord majanduslikke sihte ei taotle, vaid sootu kõrvalise sihilisi poliitilisi spekulatsioonide harrastab, veel enam aga välisdeviiside nälg kustutades ootamatusi linaturul on sünnitanud ja tulevikus neid esitab — on linakauba turg depressioneeritud meeleolu juures veelgi tumedamaks muutunud. Eriliselt iseloomustava pildi annab Čehhoslovakkia linapuhastuse keskasutise „Lenosvaz“ memorandum valitsusele, kus palutakse:

- 1) Lina puhastust ja müüki kontsessioneerida;
- 2) linatööstuse tsentraliseerimist ja selleks erifondi asutamist;
- 3) maksukoommatise alandamist;
- 4) transporditariifide alandamist sisemaal;
- 5) tollikaitse suurendamist välisvõistluse eest;
- 6) riikliku kontrolli sisseseadmist sisse- ja väljaveetavatele tooresaineile.

„Lenosvaz“ on suurimaid organisatsioone oma alal, koosnedes 480 ettevõtte, üle 20.000 töölisega. Kaheksa viimase tegevusaasta bilansis figureerib 1 miljard čk. suurune passiviteet. Mõeldunud aasta maksude summa 180.000.000 čk. Ameerika Ühisriikide tollipoliitika tõttu on eksport 30% võrdselt kahanenud ja seda defitsiiti mõeldakse katta 1) üldtööstuse protsessi ratsionaliseerimise, 2) riikliku toetuse ja 3) maksude alandamise kaudu.

Üle minnes linasaaduste, eriti tekstiiltööstuse, analüüsile, peame seda, nagu korduvalt oli ülal juhus kriipsutada alla, igalpool puuvilla ja kunstsiidi võistluse tõttu raskeks pidama. 1929. aasta jättis meie päraadusena kogu rahvaid ümbritseva tollide rägastiku, mis ikka progresseeruvat tendentsi on avaldamas. Kõik jõupingutused paari aastastki tolli status quo maksmata panna on hukkunud. Selle all kannatab rängalt ka välismaal pinda sondeeriv Eesti linatööstus.

Peale tolliraskuste on välisturg äärmiselt nõudlik, kusjuures pisemadki kõrvalasjad otsustavad võivad olla. Eesti keemikute seltsi 10-aasta juubelialbumis jutustab lugupeetud õlivabriku juhataja hr. K. Luts Kohtlast, kuidas Narva linavabrik oma eksportkottidele Inglismaal turgu ei suutnud võita. „Neil puudus riide läige, millega Inglise turg oli harjunud. Seati sisse uus hiiglapress, kottidele nühi läige peale — ja sellest peale läksid kotid ja vabrik võis end hakata laiendama.“ Teised linatööstuse vabrikud töötavad oma rõhuvast enamuses kohalikule turule vanade tööstusviiside abil, ja olgugi et odav tööjõud ja toorained otse ukse all — ei suuda oma kaubale leida välisturgu. Samas albumis ütleb prof. P. Kogermann äärmiselt kibedat tött, et meie töösturitele, endisele „silma ja kämbлага“ mõõtmisele ning isa-isadelt päritud protsesside kordamisele rajatud tööstus ei suuda võistelda moodsa tehnika saavutistega varustatud tööstusega. Tööstusi, mis toetuvad iganenud protsessidele või mille toodetel puudub sisemaal turg, ei saa võistlusvõimeliseks muuta „vabade krediidide“ ja kaitsetollide abil. Niisugused tööstused, milliseid ka Eestis leidub, peab võimalikult ümber korraldama või likvideerima.

Arthur Kummel.

P. S. Käesoleva artikli materjalina on kasutatud: riikliku statistika keskbüroo andmeid; Die deutsche Leinen-Industrielle Wochenschrift 1929. a.; Eesti keemikute seltsi juubelialbum; Manchester guardian commercial; Le Nord Industriel Supplement; Textil-Zeitung.

Halb konjunktuur — kõrged maksud — pangad — protsendid — pankrotid.

Kogu elu ja olemise kõikvõimsast uperkuuti- loojast, sõjast, on 10 aastat möödunud, aga ikka veel ei vaibu lained, mis temast on pandud mõl- lama. Tagasisattumine harilississe roopaisse, mille ootamist sarnane ajajärk, nagu aastaküm- me, ikkagi juba võiks õigustada, ei taha ega taha küllaldaselt teostuda.

Elukallidus ja tööpuudus, tööpuudus ja elu- kallidus, need kaks hirmutavat tonti rõhuvad luu- painajaina lugematuid perekondi, ning kui pal- jude endatapmiste põhjust nende mõlemate nõia- tantsust tuleb otsida, ei tea keegi öelda.

Mida ei teeks inimene hinge sees pidamiseks, sest kes ei tahaks elada, kui ja kuni talle elu on antud. Aga millest sa elad, kui ei ole teenistust, kui kõigist otsimisist, palveist ja kummardami- sist hoolimata sa kustki tööd ei leia. Võetagu ometi vaevaks jälgida ajalehekuulutusi tööotsi- mise alal, katsutagu korrakski küsida, millised pakid kohaotsimise palvekirju kolletavad kantse- leide, büroode, pankade jne. laualaekais.

Üteldakse: haritlaste üleproduktioon! Aga kui seda üleproduktiooni ei oleks, kas oleks siis tööpuudus vähem? Kas ei otsi nüüdki tuhanded poisikesed-tüdrukud ükskõik millist käsilase ko- hakest: kingsepa õpilaseks, jooksupoisiks, küba- rategijaks, lapsehoidjaks. Sest süüa tahab ka vähese haridusega inimene, aga kui masin vab- rikus ja masin põllul talt töövõimaluse eest ära on võtnud, mida peab ta siis peale hakkama? Ja kui siis poisike hädaga saapanõõre või kärp- sepaberit turul katsub müütada, sest et ta mitte kerjata, vaid ausal viisil oma tööga ülalpidamist tahab teenida, siis ütleb linn sundmääruste ja poli- tsei suu läbi: ei tohi! Käi minekut, ehk — —! Kas see ei ole kurbmäng, samane kurbmäng, na- gu aegadel, kus talumehel oli keelatud oma töö- saadusi ja põlluprodukte linna turule viia?

Kuid needki, kel tööd ja teenistust on, kas on nende sissetulek elatismiinumiga kooskõ- las? 40—80 krooni, heal juhtumil 100—120 kr., õnnelastel 150—200 krooni kuus! Aga paljukese leidub neid viimaseid, neid õnnelapsi kogu rah- va kohta? Neid aga, kes üle 200 kr. kuus saa- vad, ei maksa kõne alla võtta, sest nende % on kogu rahvaga võrreldes äärmiselt väike.

Ja tulevikuväljavaated? Inimene tahab ju loota, tihti isegi kõige rõhuvamas viletsuses. Kuid mis lootust saab meil tulevikugi kohta tär- gata, kui äri äri järel suleb ukсед, kui isegi sarnased igivanad solliidsed magasinid nagu Reichmann ja Musso jõudsid pankrotilävele?

Mõeldagu aga, et iga äri sulgumisega jälle on seotud uued töö- ning kohakaotused, ning meile selgib, kui vähe rõõmustavat meile tulevik pa- kub. Ja meile selgib ka, miks meeleheitele aet- tud inimesed uppujana igast õlekõrrest kinni haaravad petlikus lootuses ometi mingisugust sissetulekut leida. „Agentidekarjad rändavad maal ümber, ei möödu päeva, kus neist paar- kolm majas ei käiks“, halisetakse ajalehis; „vürts- ja moekaubapoode tekib nagu seeni, kuid nad kaovad sama kiiresti nagu nad on tõusnud- ki“, konstateeritakse fakte. „Vesivõsud!“ lisa- takse teisalt juure ja parastatakse: „säärased peavadki kaduma!“ Kuid traagikat, mis kogu selles teenistusvõimaluse ahmimises peitub, nagu ei nähtagi. Ja ometi, kas on see halb, et inimene tööd otsib? Müts maha selle otsimise, selle tahte ees! Kuid tuleb välja, et tahe ning julge pealehakkamine, mis küll pool võitu öeldakse olevat, ei ole kõikvõimsad: on ka veel vaja, et töösaadusil oleks tarvitajaid ja et töötamiseks leduks vähegi soodsaid tingimusi. Milliseist soodsast töötamistingimusest võib aga meil jut- tu olla, kui iga äri tähtsaim tarve — krediit — on kallis, maksud kõrged, turg kitsas ja rahva ostujõud nõrk. Need tingimused hävitavad iga mõistliku äri.

Ja siis, ruineerivalt kõrged maksud, neist on juba kirjutatud ja räägitud tüütuseni! Maksude ümberkorraldamise küsimus on ammugi päeva- korral. Aga ega me kavadest ikkagi kaugemale ei saa.

Ärid hukuvad, töötute arv kasvab, sellest tingituna väheneb rahva ostujõud veelgi, mis omalt poolt uusi äride põhjavajumisi esile ma- nab. Mis imet siis, kui tööstus- ja kaubandus- ringkondades äride konjunktuuri halvenemist veel teadmata aja peale ette kuulutatakse, — „kui olukordades põhjalikku parandust ei tule“.

Isegi pangategelased tunnustavad seda. „Meie kõrge diskontoprotsent sööb iga äri alus- palgid läbi,“ kuulsin alles mõne päeva eest kahe erapanga juhtiva tegelase suust. „Aga miks te siis seda protsenti ei alanda?“ sõandasin küsida. „Seda ei saa mõni üksik erapank teha, see ole- neb Eesti Pangast“, oli vastus. „Aga mäletata- vasti Eesti Pank nagu oleks kord läinud suvel, või millal see oli, diskontoprotsenti isegi veel tõstnud?“ — „Jah, juba alanud ning mõnel kor- ral teostatud alandamiste sekka.“ — „Kuid mil- leks siis?“ — „Noh, et raha liigsele väljavalgu- misele tõket teha või nii umbes. Välismaail tar-

vitatakse seda abinõu vahest.“ — „Välismaail? Välismaail, kus laenuprotsent vahest ainult kolmandiku meie omast kujundab. Kui seal poole või isegi ühe protsendi võrra diskontoprotsenti tõstetakse, jääb selle uus määr ikkagi veel niisuguseks, et äriilm seda suurema vapustuseta suudab tasuda. Meie isegi juba hingematva protsendi juures võib iga uus kõrgendamine just vastupidiseid nähteid sellele, mida sooviti, esile kutsuda, sest ebalooslikult kõrge % kujuneb ainult uutesse võlgadesse lükkajaks. Suurendatud masstaabis näeb seda ju liiakasuvõtjate küüsi sattunute juures ülihästi.

„Riik saab Eesti Panga puhaskasust suuri sissetulekuid ja riik vajab raha“, võidakse vastata. Õige! Aga kui need sissetulekud sünnivad riigi kodanikkude töövõimaluste ja äride kulul, kas ei ole see siis jaanalinnupoliitika ajamine? Kas ei ole rahva heakäekäik ja sellega kaasas käiv ostujõu kasvamine paremad tulevikupandid, kui silmapilkne kasu, mida hingitsev tööstus ja kaubandus, pankrotinöör kaelas, surmahirmus endast pankade kaugastesse ja nende kaudu osalt ka riigile välja on sunnitud pigistama?

Oleks aeg selle üle lähemalt järele mõelda, härrad! Üks paljudest.

Lühike kokkuvõte piima ja piimasaaduste koduseks analüüsiks.

A. Aljak.

Käesolevas kokkuvõttes ei süveneta kõigisse mitmekesiseisse võttesse piima ja selle saaduste analüüsi alal, vaid pidades silmas laiemat ringi piima ja piimasaadustega kauplevaid isikuid, kes on huvitatud täievärtuslikest tooteist, on tehtud kokkuvõtted neist järelekatsumisist, mida kodus mõnesuguste vähemate kuludega aparatuuri ja keemiliste reagentide suhtes suurema eelteadmista on võimalik toime panna. Vastavate katsete jaoks on märgitud üles tarvilised abinõud ühes nende praeguste vabrikuhindadega Franz Hegersoffi kataloogi järele, Leipzig, C 1, Carolinenstrasse 13.

Piim.

Meie piimalehmade täispiima keskmine koosseis on ümmarguselt järgmine:

vett	87 %
kuivainet	13 %
rasva	3,6 %
valkaineid	3,8 %
piimasuhkrut	4,6 %
tuhka	0,75 %

Erikaal (ühe kantsentimeetri kaal grammides) kõigub 1,029 — 1,033, kui piima soojuskraad = 15° C. Üks liiter piima (1000 sm³) kaalub 1029 — 1033 grammi.

Täiesti värsket piima sisse asetatud punane ja sinine lakmuspaber muudavad oma värvi, nimelt sinine muutub nõrgalt punaseks ja punane nõrgalt siniseks.

Mustuse määramine piimas.

Mustuse kindlakstegemiseks asetatakse piim läbipaistvasse klaasnõusse, mille põhja tekib mustal piimal mõne aja seismise järele sade.

Kiiremini saab mustuse teha kindlaks kurnates piima läbi väikesepinnalise vati või selleks otstarbeks valmistatud karvendatud riidetüki. Puhast piim ei jäta seismisel nõu põhja mingisugust sadet ja kurnamisel jääb vatt või riie täiesti puhtaks.

Piima happesuse määramine.

Piimasse tekib käärimise tõttu piimasuhkrust piimahape, eriti kergesti siis, kui piim asub soojas kohas. Mida kauemini piim seisab, seda suuremaks tõuseb piimahappe hulk. On piimas juba 0,26 % piimahapet, siis kalgastub piimas leiduv valkaine — kaseiin — ja piima ei saa paljudeks otstarveteks enam tarvitada.

Piima tarvituskõlvulikkust köögis näitab keetmiskatse. Natuke piima asetatakse katseklaasi või lusikasse ja soojendatakse, kuni piim lähed keema:

a) Värske piim ei kalgustu ega tekita keetmisel tükke ja jääb endiselt vedelaks.

b) Hapu piim kalgastab; kalgastus tekib ka värsket piima juures, kui piim tuleb lehmalt, kes alles hakkas lüpsma; mõnesuguste lehmahaiguste puhul kalgastub ka piim.

Parimaid resultate piimahappe hulga kohta piimas annab alkoholiproov. Tarvitada tuleb 68° alkoholi, mida võib igaks valmistada harilikult riigi piiritusest (96°) järgmiselt:

Möödusilindrisse kallatakse 68 kantsentimeetrit 96°-list piiritust ja sinna lisatakse veel juure vett, kuni saab 96 kantsentimeetrit segu. Saadud segu on 68°-ne alkohol.

Happesuse kindlakstegemiseks kallatakse ühesuurune hulk (mahuliselt) piima ja 68° alkoholi, segatakse ja vaadeldakse tekkivat nähtust (soojendada ei tohi):

a) Värske piim muutub alkoholi juurelisamiselt ainult vedelamaks; mingisugust kalgastusnähtust ei teki.

b) Nõrgalt hapu piima juures võib näha üksikuid kalgastusterakesi.

c) Suurema piimahappe hulga olemasolul kalgastub piim, tekivad kalgastuskogud.

Veel täpsem on järelekatsumine alisarooliga, kuid selleks tuleb erilisel osta alisarool — värvlahu, värviline tabel ja tarviline hulk katseklaase, mida saab muretseda 2—3 krooniga. Katsel segatakse mahuliselt ühesuurune hulk piima ja alisarooli (2+2 sm³) ja võrreldakse segu värvi värvtabeli värvidega, milles on ära märgitud piima tarvituskõlvulikkus ja piimas leiduva piimahappe hulk.

Erikaalu määramine.

Erikaalu kindlakstegemiseks on tarvis nõndanimetatud laktodensimeetrit ja parajat kitsast püstklaasi piima jaoks. Laktodensimeeter Gerberi järele (väikene mudel) ja püstklaas maksavad umbes 350 senti. Laktodensimeetri (klaasist) peenikese varre peal leiduvad arvud 15—40, mis tähendavad erikaalu 1,0¹⁵ — 1,0⁴⁰, esimesed numbrid, mis ei muutu, on jäetud välja.

Püstsilindrisse kallatakse tarviline hulk segatud piima ja lastakse sellesse ettevaatlikult laktodensimeeter, mis piimasse vajudes teatava kriipsuni seal jääb vabalt ujuma. Varre peal piima pinna juures märgitakse ära kriipsu arv. Kui piima kohal oli kriipsu arvuga 32, siis on piima erikaal 1,032, kui piima soojus oli 15° C. j. Ei ole piima soojuskraad 15°, siis tuleb teha parandus näidatavale erikaalule, mis juures tuleb määrata ära, mitu kraadi on piima soojus alla 15° või üle 15°. Gerberi laktodensimeetril on soojamõõtja juures.

Praktiliselt on parandus + 0,0002 iga soojuskraadi kohta. Juhul, kui soojuskraad on alla 15°, tuleb arvata maha, vastasel korral tuleb lisada juure.

Näit.: a) Laktodensimeetri poolt näidatud erikaal 12° juures oli 1,032, missugune on parandus?

Arvutamine. Piim on jahedam 15°—12°=3°. Parandus 1° kohta on 0,0002 ja 3° kohta teeb välja 0,0002 × 3 = 0,0006, mis tuleb näidatud arvust 1,032 arvata maha. 1,032 — 0,0006 = = 1,031. Vastus: piima erikaal = 1,031.

Laktodensimeetri poolt näidatud erikaal 21° C j. on 1,028., missugune on õige erikaal?

Arvutamine. Vahe temperatuuris on 21 — 15 = 6°, parandus oleks 0,0002 × 6 = = 0,0012, kuna piim oli soojem kui 15°, seepä-

rast tuleb parandus lisada juure: 1,028. + + 0,0012 = 1,029. Vastus: erikaal = = 1,029.

Märkus: Laktodensimeetriga ei saa teada rasva hulka piimas, vaid teatavalt juhtudel veer juurelisamise piimale ja piima koorimise. Piim, mille erikaal on alla 1,028, on veega lahjendatud ja erikaalu juures üle 1,033 vististi kooritud. Täpne hindamine võib järgneda alles piima koostise (rasv jne.) määramisel.

Proovivõtmisest koostise kindlakstegemisel.

Piimas leidub rasv väikeste paljale silmale mittednähtavate terakestena ujuvas olekus. Kuna rasv on kerge aine, tõuseb ta aegapidi piima pinna peale, seda rutemini, mida suurem on terake. Kui nüüd säärasest piimast võtta proov põhjast ja pinna lähedalt, siis ei ole koosseisu osade %-ne vahekord ühtlane, mispärast enne proovi võtmist piim tuleb hästi läbi segada, et saada keskmised andmed.

Rasvahulga määramine.

Ligilähedalt võib rasvahulga saada teada, kui piim jätta seisma ja hiljem mõõta ära koorekihi paksus.

Katsetamiseks võib tarvitada harilikku 100 sm³ mõõdusilindrit (klaasist), mille saab osta suuremast rohucauplusest.

Mõõdusilindrisse kallatakse 100 sm³ piima (enne segatud) ja jäetakse seisma mitte väga sooja kohta 24 tunniks. Tekkinud koorekihi maht märgitakse.

Rammusa piima koorekiht on 10 ja rohkem kantsentimeetrit, lahja piima koorekiht on alla 10 sm³.

Täpne rasvahulga kindlakstegemine sunnib kiiresti Gerberi happemeetodil, milleks aga tuleb muretseda järgmised sisseseaded ja reaktiivid:

1) Tsentrifuug kahe pesaga (kõige vähem, mis üldse on müügil), Kr. 20—30.—

2) Klaasist Gerberi rasvamõõtjad (butüromeeter) ühes korkidega, 125—160 s. tükk.

3) Kolm klaasist pipetti (11 sm³, 10 sm³ ja 1 sm³).

4) Soojamõõtja 100° C.

5) Väävelhape, erikaal = 1,820—1,825, piimarasva määramiseks, 75 s. kilo.

6) Amüülalkohol, vesiselge, erik. = 0,815, keemispunkt 128—130°, 400 s. liiter.

Katsetamine. Puhtasse ja kuiva butüromeetrisse kallatakse vastava pipeti abil esmalt 10 sm³ väävelhapat, siis 11 sm³ hästi segatud piima (võimalikult 15° C j.), nõnda et hape piimaga ei segune, ja 1 (üks) sm³ amüülalkoholi. Nüüd korgitakse butüromeetrid kummikorgiga ja se-

gatakse seesolevad vedelikud klaasi käänamise ja raputamise abil, hoides korki päkaga. Kuna segu kuumaks läheb, on soovitatav klaasid asetada riidelapi sisse. Lühikese aja jooksul lahustub kaseiin ja vabaneb rasv selle mõjust. Nüüd asetatakse kuumad klaasid tsentrifuugi, korgitud otsad väljapoole, ning tsentrifugeeritakse 3—5 min., asetatakse nad tsentrifuugist 3 minutiks vette, mille soojus on 65—70°. Gradueeritud kitsas klaasi osas on nüüd selgesti näha rasvakiht. Korgi sissevajutamise või selle väljapoole nihtamise abil juhitakse rasvakihi alumine äär nullkriipsule ja loetakse ära kriipsude arv kuni ülal asuva meniskussõõri alumise ääreni. Iga väike kriipsuvahe näitab $\frac{1}{10}\%$ = 0,1%. Kümme säärast kriipsuvahet = 1%-le. Kui kriipsuvaheid oli 43, siis on piimas rasva $43 \cdot \frac{1}{10}\%$ = + 4,3%.

Märkus: Müügil leiduvad butüromeetrid, mis eelmisest on poole vähemad. Nende täitmiseks peab tarvitama pipette 5 sm³, 5,5 sm³ ja $\frac{1}{2}$ sm³.

Rasva määramine „Neusali“ abil.

Kange väävelhappega ümberkäimine nõuab ettevaatust ja selle muretsemine on seotud teatavate takistustega.

Neusal-viisi paremuseks on see, et kaseiini lahustuv aine on keskne ja kahjutu vedelik, mis riidele jne. sattudes ei mõju purustavalt ning on seepärast töötamisel kohasem. Tarvilised seaded ja reagentid on järgmised:

1) Tsentrifuug (endine), 2) erilised neusal-butüromeetrid (hind ühtlane eelmisega), 3) pipetid 4 sm³ ja 9,7 sm³, 4) termomeeter 100° C. ja 5) neusaal-lahus või pulber, millest võib ise valmistada lahu juurekuuluva alkoholiga (hind 125 proovi jaoks 220 senti). Katsetamisel kallatakse neusal-butüromeetrisse 4 sm³ neusal-lahu ja 9,7 sm³ segatud piima, korgitakse ja segatakse vedelikud. Enne tsentrifugeerimist asetatakse klaasid 4 minutiks 40°—50° soojusega vette, siis segatakse vedelikkudele veel klaasis ja tsentrifugeeritakse 3 minutit. Selle järele asetatakse klaasid uuesti sooja vette lühikeseks ajaks ja loetakse eelmisel (happeviisi) viisil rasvakihi alla võetud kriipsude arv. 1 väike kriipsuvahe = $\frac{1}{10}\%$ rasvale. 10 kriipsuvahet = 1%. Näitas butüromeeter 32,5, siis on piimas 3,25% rasva.

Teiste piimakoostiste määramine.

Kui on teada piima erikaal ja rasva %, siis võib teised piimakoostised arvutada välja.

Näit.: piima erikaal = 1,031 ja rasva leidub 3,4%.

Kuivaine % saame, kui rasva % kasvatame viiele ($3,4 \times 5 = 17$) ja saadud arvule

lisame erikaalu arvu pärast nulli (17 + 31 = 48); jagades saadud arvu neljale ($48 : 4 = 12$) saame kuivaine %, mis võrdub 12-le.

Rasvavaba kuivaine saame, kui ülaldisest kuivaine protsendist (12) arvame maha rasva % (3,4); $12\% - 3,4\% = 8,6\%$ rasvavaba kuivainet.

Piimasuhkru % saame kasvatades rasvavaba kuivaine % arvu 0,52-ga, $8,6 \times 0,52 = \cong 4,5\%$ (4,472) piimasuhkrut.

Juustuaine (kaseiini) % annab kasvatis $8,6 \times 0,32 = \cong 2,7$ (2,75),

piimavalgu % kasvatis $8,6 \times 0,08 = \cong 0,7\%$ (0,688), taha % kasvatis $8,6 \times 0,08 = \cong 0,7\%$.

Rasva % määramine rõõsas ja hapus kooses.

Rõõsk koor.

Rasva % määramisel võib tarvitada hariikke piimabutüromectreid (happeviisi), kuid need näitavad kõige rohkem ainult 8% rasva, mispärast koort (15—30% rasva) tuleb lahjendada. Lahjendamine sünnib erilises nõus, millel on kaasas väike nõu koore mõõtmiseks. Lahjendatakse 1—5-kordse veehulgaga, pidades silmas kooses olevat rasvahulka. Vahukoore juures tuleb lahjendada 5-kordselt. Vett lisatakse juure 10 sm³ pipetiga.

Lahjendusnõu ühes koorepeekriga maksab 700 senti.

Hätisegatud lahjendusest võetakse butüromeetrisse pärast 10 sm³ happe juurelisamisest 11 sm³ koorelahjendust, lisatakse juure 1 sm³ amüülalkoholi, määratakse eelkirjeldatud viisil (vaata piim) rasva % (a) ja arvutatakse rasva % lahjendamata kooses järgmise valemi järgi $a\% = a(n+1) \times 1,03$.

Näit.: butüromeetri poolt näidatud rasva % = 3,2, lahjendati 4 korda. Kui palju rasva on kooses?

$$\begin{aligned} \text{Rasva \% kooses} &= 3,2(4+1) \times 1,03 = \\ &= 3,2 \times 5 \times 1,03 = 16 \times 1,03 = \\ &= 16,48\%. \end{aligned}$$

Rasva % rõõsas kooses määratakse ka eriliste koore butüromeetrite abil, mis otsekohe näitavad rasva kuni 70%-ni. Nende butüromeetrite tarvitamine nõuab aga kaale. Nimelt on tarvis kaaluda täpselt 5 gr. koort, et saada rasvakihi lugemisega õige %.

Butüromeetrid on suuremad kui piima jaoks ja on korgitud mõlemast otsast. Alumise suurema korgi sees istub väike klaasnõu, kuhu kaalutakse 5 gr koort. Kaalutud koor ühes nõuga lukatakse korgi abil alumisse laiemasse otsa ja ülemisest vähemast avausest kallatakse sisse 10 sm³ väävelhapet, mida tarvitatakse piimaras-

va määramisel, lisatakse veel juure 10 sm³ vett ja 1 sm³ amüülalkoholi. Nüüd korgitakse ka ülemine avaus ja segamisega lahustatakse koor. Butüromeetrid asetatakse 65° vette, avades ülemise vähema korgi umbes 5 minutiks.

Tsentrifugeeritakse 3 minutit korgiga ja asetatakse veel kord 65° vette. Mõne minuti järele loetakse rasva %.

Rasva määramine hapus koores.

Eelnimetatud butüromeeter kõlbab samuti ka hapu koore jaoks. Nõus kaalutakse 5 gr. haput koort ja katse viiakse läbi samuti nagu rõõsa koore juures.

Või.

Või hindamisel tuleb sagedasti määrata veehulk, tunda ära margariin jne.

Veehulga määramine.

Veehulga määramiseks läheb tarvis kaale. T. Hug. firma poolt müüakse kaalud, mis eriti selleks otstarbeks on valmistatud, kuid hind on kõrge, umbes 70 krooni.

Kaalude olemasolekul, kui on võimalik kaalumist võtta ette täpsusega vähemalt 0,1 gr., võib vee hulga teha kindlaks järgmiselt:

Kergesse nõusse, hea on selleks väike kõrgete äärttega alumiiniumnõu, kaalutakse 5—10 gr. võid ja pärast soojendatakse tulel, kuni vesi on ära auranud. Sade sulavõis muutub siis kollakaks-pruuniks.

Jahutamise järel kaalutakse uuesti.

Näide: Nõu kaalub 15,6 gr., võiga koos enne

soojendamist tulel 21,8 gr., pärast soojendamist ja jahutamist 19,1 gr. Mitu % oli vett?

Aivustus: Nõu + või = 21,8 gr.

Nõu = 15,6

Võid 6,2 gr.

Nõu + või = 21,8 gr.

Nõu + või = 19,1 „
(pärast soojend.)

Ära aur. vett 2,7 gr.

6,2 gr. võis on 2,7 gr. vett

100 „ „ x

$$x = \frac{2,7 \cdot 100}{6,2} = 43,5^0_0$$

Margariini äratundmine:

Kui lusikas tule kohal kuumendada võid, keeb see vagusalt,

margariin kuumendamise juures pritsib ja praksub.

Praegu maksev margariini-seadus nõuab, et kunstvõi (margariin) peab selle kergeks äratundmiseks sisaldama tärklisist või seesamõli. Tärklise võib kergesti teha kindlaks koduste abinõudega.

Margariini ehk kahtlast võid keedetakse mõni minut väikese hulga vee peal. Kui vesi on jahtunud, siis lisatakse juure veidi joodi (jooditinktuuri). Tärklise olemasolul tekib joodiga sinine ühendus. Seesamõli koduste abinõudega määrata ei saa.

Seadustest ja määrustest, mis maksavad välismaalaste kohta, kes Eestisse sõidavad suvitama.

Pass ja viisa. Peale Läti kodanikkude, kes erilise kokkuleppe järele („R. T.“ nr. 181/182 — 1925. a.) Eestisse võivad sõita ka sissepassiga, mis varustatud omaniku päevapildiga, ja kodakondsuseta isikute, kel natsionaalpassi aset täidab rahvusvaheliselt tunnustatud isikutunnistus, peab olema iga välismaalane Eesti vabariiki sissesõidul varustatud natsionaalpassiga („R. T.“ nr. 95 — 1927. a.).

Sissesõiduks Eestisse peab välismaalasel olema viisa Eesti vabariigi siseministeeriumilt, välisministeeriumilt, saatkonnalt või konsulaadilt.

Soome, Läti, Saksa, Austria, Itaalia, Hollandi, Jaapani ja 1. juunist k. a. peale Helveetia ja Luksemburi kodanikud võivad sõita Eestisse viisata, kuid ühise grupipassiga sõitmisel nõutakse ka neilt viisat.

Kaasas olevad asjad. Ilma tollita lastakse läbi (Tolliseadustiku §§ 336—334) kanderiideid ja ihupesu, samuti jalanõusid, peakatteid, kaelarätte ja igasuguseid tualettasju reisiisa isiklikuks kandmiseks piiramata arvul, kui need asjad enne tarvitamisel olnud ja oma suuruselt ja omadustelt kahtlemata on määratud isiku kandmiseks, kes neid ühes veab. Samuti lastakse läbi tollita: 4 lina ja 4 padjapööra, salvrätikuid ja käterätikuid mitte rohkem kui 6 tükki, 2 patja, üks tekk, üks pleet, üks hari, üks kamm ja üks käsipeegel iga reisiija kohta, kui need asjad juba tarvitusel olnud, tubakat kuni 200 gr. või paberosse, sigarete või sigarillosid kuni 100 tükki või sigareid kuni 50 tükki iga täiskasvanud mehe peale, alkoholilisi jooke kuni üks liiter iga täiskasvanu kohta, üks teekann perekonna peale, üks klaas, üks tass,

üks taldrik iga inimese peale ühes vastava nuga, kahvlite ja lusikate komplektiga, õpilastel ja õpetajail raamatud ja muud õppeabinõud, arstidel arstimisriistad, muusikuil käsimuusikariistad, nagu viiulid, pillid jne., ja muil isikuil nende elukutses tarvilised riistad ja instrumentid, mida ei looda müümiseks ega arstikabinetide, töökodade jne. sisseadmiseks, siis veel üks binokkel ja käsipäevapildiaparatuur iga reisisija või perekonna peale ühes ülesvõtetega, mis tehtud reisil, postkaarte, pilte ja lihtsaid albumeid (mitte kallid köites) maastikkude, muuseumide jm. kujubistega, reisikäsiraamatuid, maakaarte ja plaane üks igast liigist reisisija või perekonna peale, tarvitusel olnud mängukaarte kuni 2 mängu iga reisisija või perekonna peale, ja raamatuid ja ajalehti kuni 10 tükki mitteühesisulistest eksemplarides.

Siin peab nimetama, et Eesti tollitariifi järele (Tollitariifi § 178) lastakse üldse ilma tollita sisse: pildid, joonistised, kaardid, noodid, mis käsitsi valmistatud paberi ja riide peal, käsikirjad, maakaardid ja maakaardiraamatud, igasugused teaduslikud tabelid ja pildid, raamatud ja ajakirjad võõrastes keeltes, ka need, mille tekstis või lisades noodid, kaardid, joonistised ja gravüürid ja paralleel-sõnastikud Eesti keele tekstiga, kui nad ei ole kontsuga köites. „Briti ja välismaa piibliseltsi“ poolt väljaantud piiblid, uued testamendid ja üksikud jaod lastakse sisse ka köidetult tollita.

Sumadane, kohvleid, käsikotte, korve jne. lastakse läbi tollita piiramata arvul, kui nad on määratud ja tõesti tarvilised reisisija kraami vedamiseks.

Eestis viibimine. Välismaalane võib Eestis viibida selle aja jooksul, mis sissesõiduväljal tähendatud. Kauemaks peatumiseks tuleb muretseda peatusluba kohalikul prefektilt või abiprefektilt.

Need välismaalased, kel õigus ilma viisata

sõita Eestisse, võivad viibida Eesti vabariigi piirides kaks, Soome kodanikud kolm kuud, arvates sissesõidupäevast. Kauemaks peatuseks tuleb muretseda uus peatusluba

Välismaalased, kes varustatud pikaajalise viisaga, mis maksev mitmeks sissesõiduks, võivad viibida Eesti vabariigi piirides igakordse sissesõidu puhul kaks kuud, arvates sissesõidupäevast.

Sissesõitnud välismaalased registreeritakse linnades ja alevites 24 tunni jooksul ja maal 7 päeva jooksul, sissesõidupäevast arvates.

Suvitusvõõrad-välismaalased, kes Eestis ametlikult tunnustatud suvituskohtadesse suvitushooajal — 1. maist kuni 15. septembrini — sisse sõitnud, on vabastatud registreerimismaksumust (üks kroon) ja peatusloamaksust (50 senti nädalas).

Ametlikult tunnustatud suvitus- ja ravituskohad Eestis on alamal nimetatud ja ühtlasi ka „R. T.“ tähendatud, kus nende kohtade piirid lämmalt näidatud: Narva-Jõesuu („R. T.“ nr. 7 — 1926. a.), Meriküla („R. T.“ nr. 40 — 1926. a.), Toila („R. T.“ nr. 7 — 1926. a.), Sillamäe („R. T.“ nr. 40 — 1926. a.), Võsu („R. T.“ nr. 7 — 1926. a.), Aegviidu („R. T.“ nr. 51 — 1926. a.), Tallinna ümbruskond („R. T.“ nr. 7 — 1926. a.), Nõmme („R. T.“ nr. 7 — 1926. a.), Rannamõisa („R. T.“ nr. 11 — 1927. a.), Haapsalu („R. T.“ nr. 87 — 1927. a.), Kuresaare („R. T.“ nr. 87 — 1927. a.), Pärnu („R. T.“ nr. 40 — 1926. a.), Loodi (Viljandimaal) („R. T.“ nr. 87 — 1927. a.), Viljandi („R. T.“ nr. 87 — 1927. a.), Elva alev („R. T.“ nr. 40 — 1926. a.), Karula Pikkjärve ümbrus („R. T.“ nr. 87 — 1927. a.), Kubijajärve ümbrus („R. T.“ nr. 107 — 1927. a.), Verijärve ümbrusk. („R. T.“ nr. 108 — 1927. a.) ja Munamägi (Võrumaal) („R. T.“ nr. 40 — 1926. a.).

Eriseadus tööstuse edendamiseks Türgis.

(Konsulaarteateid E. v. peakonsulilt.)

Mõni aeg tagasi maksma hakanud tööstuse edendamise seadus on uueks näiteks, kuidas reformeeritud Uus-Türgi erakorraliste abinõudega hoolitseb oma noore tööstuse tõstmise ja väliskapitali sissevoolu eest tööstusse.

Seaduse ülesandeks on võimaldada erilisi hõlbustusi, et toetada ja edendada mehaniseeritud tööstust, tingimusel:

a) kui produktsioon on ühtlane, püsiv ja määratud müügiks,

b) kui ettevõttes on alaliselt tarvitusel otsustabekohased mehaanilised sisseseaded ja masinad,

c) kui ettevõtte sihiks on oma saaduste kaudu senini kodumaal valmistatavate analoogiliste saaduste kvaliteeti tõsta või valmistada saadusi, mis senini impoteeriti;

Minimaalsete hõlbustuste saamiseks peab ettevõttes tarvitav masinajõud olema vähemalt 10 HP ja tööpäevi aastas tehtama mitte vähem

kui 1500 (näiteks — 5 töolist à 300 päeva ehk 10 töolist à 150 päeva jne.).

Hölbustuste hulgas, mis uutele tööstusettevõtetele garanteeritakse selle seadusega, on tähtsamad:

1) tasuta maad tööstuse otstarbeks väljapoole linna piire — 10 hektaari, suhkrutööstuses — 50 hektaari;

2) linna piirides — vabad riigile kuuluvad maa-alad ja hooned — 10-aastase järeelmaksuga;

3) õigus oma jõuline üles seada tasuta linna ja riigi maa-aladel ja minimaalse tasuga eramaadel;

4) ettevõtte vabastatakse peaaegu kõigist

maksudest, nagu: liikumata varanduste, linna- ja kogukonna-, tempelmargi- ja muud maksud, ühes arvatud ka otsekohesed maksud ja tollid;

5) hinnalandust 30 % masinate ja tootesmaterjali transpordil, ja enamsoodustused ja mitmesugused hinnaalandused, kategooriate järgi, valmissaaduste veol riigi raudteel ja laevadel;

6) preemiat 10% tööstuse produktsiooni üldhinnast igal aastal, et hölbustada võistlust importeeritavate saadustega, pluss harilik tollikaitse.

Mitmed välismaa suurärnid on seetõttu ka hoogsasti asunud oma vabrikute asutamisele Türgis, eesotsas H. Fordi auto- ja traktoritööstus, eesialgse produktsiooniga 70 masinat päevas.

Kaubandus-tööstuskoja teateid.

Ärideregister maikuu teisel poolel.

Registreeritud firmad:

- Osvald Abroi, Saadjärve v., taluühvakauplus.
- Eduard Arnover, Tallinn, toiduainetekauplus.
- Nikolai Babitshev, Tallinn, segakauplus.
- Rafael Bam, Tallinn, komplektitööstus.
- Berta Bass, Tallinn, kübaraäri.
- Elfriede Feodorov, Tallinn, pudukauplus.
- Anna Frankberg, Tallinn, toiduainetekauplus.
- Ilse Gildemann, Tallinn, toiduainetekauplus.
- Ekaterina Gross, Tallinn, puda- ja kirjutusmaterjalikauplus.
- Vennad Grünberg — kinoteater „Limarine“, Valga, täisühing, täisosanikud Tõnis ja Mihkel Grünberg, osakapital Kr. 9.000.—.
- Miina Haavel, Tallinn, maiusajadekauplus.
- Jakob Halbreich, Tallinn, keemia- ja katusepapi-tööstus.
- Emma Hausvalter, Tallinn, toiduainetekauplus.
- Veronika Israel, Tallinn, liha- ja vorstikauplus.
- Kristjan Johanson, Tallinn, puuhoov.
- Marie Kiiis ja Nikolai Boltov, „Hotell Grand“, Tallinn, täisühing, täisosanikud Marie Kiris ja Nikolai Boltov, osakapital Kr. 750.—.
- Olga Klaamann, Tallinn, toiduainetekauplus.
- Joseph Klein, Tallinn, agentuur.
- Helene Krein, Tallinn, toiduainetekauplus.
- Alma Kukk, Kudina v., vürtspood.
- Georg Kulli, Tallinn, trükikoda.
- Johannes Laado, Võhmuta v., vorstitööstus.
- Herbert Laur, Tartu, pudukauplus.
- Rosalie Loorberg, Tallinn, toiduainetekauplus.
- Katarina Migdal, Tallinn, toiduainetekauplus.
- Berta Najmark, Tallinn, jalanõudepealsete-tööstus.
- Aleksander Neidorf, Tallinn, toiduainetekauplus.
- Marie Neumann, Tallinn, toiduainetekauplus.
- Gustav Pertmann, Tallinn, toiduainetekauplus.
- Karl Pihlakas, Tallinn, toiduainetekauplus.
- Kristine Praks, Tallinn, toiduainetekauplus.
- Elviine Raudsepp, Tallinn, toiduainetekauplus.
- James O. Ridell, Tallinn, kanepi- ja roguskikauplus.

34. Kornelius RiieI, Jõgisoo v., talurahvakauplus.
35. Hermann Rudolf, Põltsamaa, apteek ja rohu- ja värvikauplus.
36. Julie Sarap, Tallinn, toiduainetekauplus.
37. Idel Schwartz, Tallinn, kübaratööstus ja pressimine.
38. Ksenja Sepp, Tallinn, toiduainetekauplus.
39. Marie Simmer, Tallinn, toiduainetekauplus.
40. F. J. Sobocinski, Tallinn, tehniliste tarvete ja masinarihmade ladu, ainuisiklik äripidaja Friedrich Joseph Sobocinski, prokuristid Voldemar Greker ja Andreas Einberg (prokuura piiratud).
41. Maria Sohn, Kuresaare, käsitöö- ja pudukauplus.
42. Rudolf Tammesalu, Tallinn, piima-kauplus.
43. Arthur Tamvelius, Tallinn, koloniaal-kauplus.
44. Paul Tamverk, Haapsalu, ajaleht „Lääne Elu“ väljaandmine, trükikoda ja naftasaadustega kauplemine.
45. Johannes Toom, Tallinn, kondiitriäri.
46. Else Treder, restoran „Kontsert-Aed“, Tallinn.
47. Ella Troon, Tallinn, puuvilja- ja maiustustekauplus.
48. Elvine Truumann, Tallinn, toiduainetekauplus.
49. Johannes Vals, Tartu, rätsepatöötuba.
50. Elise Vellmann, Tallinn, liha- ja vorstikauplus.
51. Olga Vervald, Tallinn, kübara- ja pudukauplus.
6. Kinnitus A.-S. Hansa, Tallinn, prokuura antud Georg Jaanson'ile (jun.).
7. Surnud Johannes Hoferi pärandustomp, Viljandi, maksujõuetuks kuulutatud.
8. Inglise-Eesti Metsa-suurtööstuse A.-S., Tallinn, likvideerimisele asunud.
9. Inglise kaleviäri „S. Paley“, London, Tallinna osakond, Hermann Friedmann, Tallinn, firma nimetus muudetud järgmiselt: „Inglise kalevi- ja manufaktuuräri Hermann Friedmann“.
10. Kaubanduse-tööstuse A.-S. „Irene tehased“, Tallinn, uueks juhatuse liikmeks valitud Ervin Schädlich, lahkunud juhatusest Raissa Ostrovski, kes on praegu juhatuse liikme kandidaat.
11. A.-S. „K a d e W e“, Tallinn, likvideerimisele asunud..
12. Rudolf Leibert ja Karl Schneider „R a c - a p - t e e k“, Tallinn, surnud Rudolf Leiberti pärijad on ettevõttest välja astunud ja äri peab sama firma all Karl Schneider.
13. J u h a n M ä t l i k, Narva, avanud raua- ja ehitusmaterjalikaupluse (peab edasi ka saapa- ja nahakauplust).
14. Kartulitärklise- ja siirupivabrik O.-Ü. „P r i m a“, Tallinn, juhatusest lahkunud Max Klompus, kes on praegu juhatusliikme kandidaat.
15. O.-Ü. R a h v a ü l i k o o l, Tallinn, põhikapital suurendatud Kr. 150.000.— pealt Kr. 250.000.— peale.
16. M a r k u s S c h u l k l e p e r, Tallinn, likvideerinud manufaktuurkauba komisjoniäri, avanud mütsi-, pesu- ja karusnahkadekaupluse firma all „Tallinna mütsitööstus ja -kaubandus M. Schulkleper“.
17. Otto Seinbach, Tallinn, lõpetas segakaupluse Anna vallas ja avas Tallinnas toiduainetekaupluse.

Registreeritud muudatused.

1. Elise Alton, Tallinn, abielludes muudab firma nimetuse järgmiselt: Kohvik Salme Elise Kinkar“.
2. Eva Behri pärijad — aiavilja- ja konservitööstus, Tallinn, pärijateks kinnitatud Ernst, Eva, Edgar ja Helmut Behr; kahe viimase (alaealised) eestkostjateks on Viktor Johanson, Leopold Haecks ja Eduard Forsmann, prokurist Leopold Haecks.
3. Eesti Kiviõli O.-Ü., Tallinn, surma läbi lahkunud juhatuse liikme Emil Fahle asemele valitud Leonid Pumpianski.
4. Paul Ellmann, Nõmme, üle viinud oma toiduainetekaupluse Rannamõisa.
5. A.-S. Ivar Forssmann, Tallinn, likvideerimisele asunud.
18. Tartu Pank, Tallinn, Nikolai Kumbergi (Võru osakond) prokuura kustunud; prokuura antud (Võru osakonna nimel allakirjutamise õigus) Guido Edel'ile ja Paul Sachs'ile (Viljandi osakonna nimel).
19. Emilie Tõlp, Nõmme, üle viinud oma toiduainetekaupluse Tallinnast Nõmmele.

Tegevuse lõpetamine registreeritud.

1. Herta Haase, Tallinn, apteek.
2. Veronika Israel, Tallinn, liha- ja vorstikauplus.
3. Julie Jaakson, Tallinn, toiduainetekauplus.
4. Aleksander Johanson, Tallinn, toiduainetekauplus.

5. Robert Kaev, Tallinn, toiduainete-kauplus.
6. Martin Kask, Põltsamaa, apteek, rohu- ja värvikauplus.
7. Helene Krein, Tallinn, toiduainete-kauplus.
8. Carl G. Mast, Tallinn, kanepi- ja rogu-skikauplus.
9. Toomas Neumann, Tallinn, toiduaine-tekauplus.
10. Kisel Naimark, Tallinn, saapapealse-te-tööstus.
11. Hilda Piiri pariid, Tallinn, sega-kauplus.
12. Julie Sarap, Tallinn, toiduainete-kauplus.
13. Ljuba Schimschilevitsch, Tallinn, kübaraari.
14. Ksenia Sepp, Tallinn, toiduainete-kauplus.
15. Hans Simmer, Tallinn, toiduainete-kauplus.
16. Lydia Spuul, Tallinn, toiduainete-kauplus.
17. Elfriede Stachelstrauch, Tallinn, toiduainetekauplus.
18. S. Ziegelmann & Aria Strasch, Tallinn, mütsi- ja karusnahkade j. m. kauplus.

Majanduslikke teateid kodu- ja välismaalt.

Trükitööde näituselt.

Laupäeval, 31. mail s. a. avati Tallinnas puulikult esimene Eesti, Läti ja Soome trükitöösturite kongress ja esimene Eesti trükitööde näitus. Näitus kui ka kongress peeti Börsi suures saalis. Kell pool 12, milliseks ajaks oli avamine määratud, ilmus Börsi saali rohkesti kutsutud külalisi, nende hulgas Tallinna linnapea Uesson, koolivalitsuse juht Kana, haridusministeeriumi kõrgemad ametnikud, diplomaatlikust korpusest Läti ja Soome saadikud lähemate kaastöolistega. Külalistele ütlesid tervitusi trükitöösturite ühingu juhatause esimees ja liikmed. Vabariigi valitsuse liikmetest olid avamisele ilmunud majandusminister J. Zimmerman, välisminister J. Lattik, sise- ja kohtuminister A. Anderkopp ja teedeminister A. Jürman.

Trükitöösturite organisatsiooni esimees hra Uibopuu annab lühikeses kõnes ülevalate trükitööstuse arengust Gutenbergist peale meie päevini: Trükikunsti leiutamisel on olnud määratu tähtsus kultuuri ja ideede levitamisel. Eestis on see tööstus 300 aastat vana ja on selle aja jooksul läbi teinud väga mitmed arenemisastmed.

Rahvusvaheline trükitöösturite organiseerimine algas alles kümmeaastat tagasi. Esimene rahvusvaheline trükitöösturite kongress peeti ära 1923. a. Göteborgis, teine 5 aastat hiljem Kölnis ja viimane aasta pärast (1929. a.) Londonis.

Avamisel kõneleb majandusminister J. Zimmerman ja linnapea Uesson. Tervitusi ütlevad Soome ja Läti trükitöösturite esindajad. Lõppeks kõneleb Eesti trükitöösturite organisatsiooni liige A. Veiler, tänab külalisi ning osavõtjaid.

Kongressi presiidium moodustati järgmiselt:

juh. Fr. Uibopuu (Eesti), abid — K. F. Puro-mies (Soome) ja A. Oschinsch (Läti), sekretariks Silberhand (Eesti), abideks Lyytikäinen (Soome) ja Pilnabs (Läti), redaktsiooni kom. Käärik (Eesti), Viherjuuri (Soome) ja Pan-gernts (Läti).

Kongressil on ette nähtud terve rida referaate, tähtsate trükitööstusse puutuvate küsimuste kohta.

Majandusteaduslikud kursused Berliinis.

Majandusteaduslikud kursused Berliinis.

Berlini tööstus-kaubanduskoda korraldab juulikuu lõpul ja augustikuu alul 1930. a. kaubandusülikooli ning Preisi kaubandus-tööstusministeeriumi toetusel majandusteaduslikud kursused. Kursuste ülesanne on esijoones tutvustada Saksamaale tulemaid välismaalasi Saksa majanduse ning poliitika probleemidega. Muuseas on kursuste päevakorda üles võetud ka mitmed kultuurküsimused. Loodetavasti tunnevad kõnesolevate kursuste kohta huvi ka siinset majanduslikud ringkonnad, mis pärast palume neid, kes sooviksid nendest kursustest osa võtta, lähemate tingimuste kohta teateid küsida Kaubandus-tööstuskoja Teatajast“.

Soome:

Kihutustöö margariini vastu. Ligi 20 aastat on Soomes margariini tarvitamise kasuks propagandat tehtud. Ka põllumeeste ringkondades tunnustati seni õigeiks põhjõtte: tuleb süüa odavat margariini ja kallid või välja vedada. Iseseisvuse ajal ongi margariinitööstus Soomes kiirelt arenenud. Praegu töötab 14 te-hast, kunstvõitõodang on kasvanud 10-kordseks,

Esimene Eesti-Läti-Soome trükitöösturite kongress ja esimene Eesti trükitööde näitus.
 Vasakul: Fr. Uibopuu avab kongressi ja näituse. Ülal vasakul: välisminister J. Lattik ja majandusminister J. Zimmerman kongressi auvõrastena. All: näituse üldvaade.

samuti on kasvanud ka kunstvõitarvitus 0,5 kg. pealt hinge kohta (1919) 3,2 kg. peale (1928).

Karjasaaduste hindade langemine maailmaturul on aga sundinud viimasel ajal Soome põllumehi senist seisukohta margariini suhtes revideerima ning nüüd on alanud tαιeline sõjakāik kunstvõi vastu. Mōōdunud maaliidu kongressil väitis endine peaminister dr. Sunila, et arvamine, nagu oleks margariinitarvitus rahvamajanduslikult Soomes kasulik, olnud suur eksitus. Ka

mitmed teised maaliidu liiderid kinnitasid sedasama ning nõudsid kunstvõi tarvituse kitsendamist kaitsevaes ja riigiasutuses. Nōuti margariini valmistamiseks sisseveetavatele tooresaineile kõrgemat tolli jne. Nūūd võetakse üle kogu maa põllumeeste koosolekul vastu resolutsioone, mis on sihitud margariini vastu. Pōllumeeste ajalehed kirjutavad, et kunstvõi olevat toitmiseks kahjulik, seda võrreldakse isegi strihniiniga ja mõne muu rotikihvtiga. Karjakasvatuste toot-

jate liidu algatusel kavatakse eduskunnale esitada seaduseelnõu, mis keelab margariini nimetamise kunstvõiks, samuti tahetakse panna maksma, et kunstvõi valmistamisel ei tohi sugugi karjasaadusi tarvitada. Mõni nädal tagasi võttis eduskunta vastu seaduse, mis on sihitud kunstkoore levimise vastu (kunstkoor on uus leidus, koosneb 88% läbiaetud piimast ja 12% taimevõist, lasti turule Soomes k. a. alul ja hakkas tagajärjerrikkalt pariskoorega võistlema). Uues kunstkoore seaduses keelatakse üldse sõna „koor“ (kermoke) tarvitamine koore aseaine nimetuses, samuti keelatakse kunstkoore müügil tarvitada pudeleid, mis sarnanevad pudeleile, milles seni on müüdnud päriskoort, edasi nõuab seadus, et „ersatskoore“ pudelil peab olema täieline retsept, millest koor on valmistatud. Margariinitöösturid on laialt hoogu võtnud kihutustöö pärast mures, mõned kunstvõitehase aktsiad on isegi langenud.

Soome telliskivitöösturid moodustasid hiljuti keskorganisatsiooni oma saaduste valmistuse ja müügi kontrollimiseks. 29. III. s. a. peeti Helsingis ülemaaline telliskivitöösturite koosolek, kus arvesse võttes rasket kriisi selles tööstusharus ehitushooaja vaikuse tõttu otsustati ellu kutsuda ühine organisatsioon, mille nimeks on „Telliskivimüügi keskliit“. Keskliidu ülesanne on turu jagamine rajoonide järgi, ühine hinnapoliitika ja saaduste standardiseerimine sordi ja kvaliteedi suhtes. Kogu maa jaotati 9 ringkonnaks, igasse ringkonda tuleb ühine müügi kontor.

Metallitööstus laiendab valmistusartiklite arvu. Fiskarsi o-ü on alanud autode ressoore valmistama ja töötab sel alal heade tagajärgedega. On algust tehtud isegi ekspordiga. Kone ja Siltarakenus o-ü. Helsingis hakkas 1925. a. valmistama šneperlukke, iga aastaga tõusis toodang 40—70% võrra. Alguses tegi raskusi Ameerika võistlus. Kui aga ameeriklased lõpuks tulid veendumusele, et hinnavõistlus maailmaturul ei anna tagajärgi, otsisid nad paari aasta eest kolm suuremat saksa luku-tehast ära ja moodustasid Yale kontserni. Seejärel tõusid šneperlukkude hinnad ja ka Soome lukutööstus võis rahuldavalt töötada. Praegu varustab Soome lukutööstus 90% kodumaa turu tarvidusest, väikesel määral on lukke ka ekspor-teeritud.

Daani:

Liha väljavedu Daanist.

Daanis muudeti 1924. a. määrust hobuse-, kariloomade-, lamba-, kitse- ja sealiha väljaveo kohta, mis hakkas maksma 18. skp. Nimetatud

määruse lisa põhjal tuleb 1. A klassi sealiha väljavedamisel otseteed eksporttapamajadest Inglismaale või Iirimaale seakehad märkida ära põletamise teel sõnaga „DANISH“. Tähtede kõrgus — 2,4 ja pealkirja pikkus — 9 sm. Märk põletatakse selja mõlemale poolele selgroo laheduses öla kohale, selgroo keskkohale ja puusade kohale. Kvaliteedimärgi (Luremaerke) alla märgitakse põllutööstusministeri poolt kindlaksmääratud täht või arv, mis näitab liha soolamise aega. On keelatud märkida rohkem kui 4 kohas.

Edasi annab määrus täpsemad juhtnöörid liha plombeerimiseks, tähendades, kuidas noorid selleks siduda, toob mitu joonistust, kus on tähendatud kohad, kuhu märgid põletatakse ja kuidas tünnid ja kastid plombeeritakse. Tünnide põhjad peavad olema valgeks värvitud, kui nendes olev liha on määratud inimeste toiduks; vastasel korral punaseks, musta pealkirjaga „Teknisk Brug“ või „Inedible“. Valge värv peab olema tervisele kahjuta ja ostetud ärist, mis selle müügiks loomatervishoiu valitsuse poolt on autoriseeritud. Embalaažil ei tohi olla mingisuguseid muid pealkirju.

1924. a. määruse §§ 6, 7, 9 tähendatud väljaveo märkimise sedelil tuleb tähendada ära kontrollimise aeg ning need peavad kontrolli loomaarsti poolt olema alla kirjutatud.

Teise sordi liha („Sekunda“) kohta lisamäärus pole maksev.

Leedu:

Kaubandus-tööstuskoda esitas valitsusele memorandumi, paludes välismaalt sisseveetava kivisöe pealt tolli kaotada.

Või, munade ja liha väljaveoks korraldati uus laevaliin Klaipeda-Stettiini vahel. Iga nädal kurseerib üks kaubalaev külmutusruumidega Klaipeda-Stettiini vahel.

Kaubandus: Tänavu esimesel veerandil jäi Leedus pankrotti 17 firmat, neist 15 provintsis ja 2 Kaunases: 6 manufakt., 2 teraviljakaupl., 3 tarvit. ühisust, naha- ja jalanõudekaupl. — 2, jne. Suurem osa pankrotte tekkis raskest majanduslikust seisukorrast, ainult 2 pankrotti on kuritahtlikku.

15. apr. algas Leedus oma tööstussaaduste propaganda kuu. Mõtte algatajaks oli ajakirjandus. Seni pole märgata olnud mingit elavust: ajalehed mahutavad üleskutseid omamaa saaduste ostmiseks, ilmub mõni artikkel, seltskonna või vastava eriala tegelase arvamine — ja see on kõik. Tööstus ise on selles kõiges üsna passiivne.

Toiduainete turg.

Hamburg.	
3. VI. Nisu.	
Sisemaa, tonni eest Rmk.	320—324
Manitoba, cif 100 kg. eest term. fl.	11.65
Western II, cif 100 kg. eest loco.	—
Hard Winter II, 100 kg. eest termiin	10.90
Ameerika jahu, 100 kg. eest termiin	\$ —
„ Rukis.	
Sisemaa, tonni eest loco . . . Rmk.	169—171
„ Kaerad.	
Sisemaa, tonni eest	172—174
31. V. Odrad, suve	
Sisemaa, tonni eest	194—214
„ Odrad, talve	
Sisemaa, tonni eest	182—184

3. VI. Suhkur.

Hollandi, laadimisel	„	8/6
C. S. R. — do —	„	8/3
Java, valge	„	—
Poola, laadimisel	„	7/4 ¹ / ₂
Riis, Burmah II, 50 kg. eest	„	14/6

Rasv.

American Purelard eest	\$	26
Steamlard	„	25 ³ / ₄

29. V. Või,

Sisemaa või I sort Rmk.	120.—
„ „ II „	110.—
„ „ III „	94.—
Eesti	135.—137.
Läti punane	—
„ must	—
Uus Merimaa	—
Siberi	130—142.

Tolliteateid.

Tollikomitee otsusi mõnede kaupade tollimise kohta.

Tollikomitee tunnistas:

I.

I. A. Sisseveotariifis.

Rapiiri tera t. t. § 153 p. l. alla kuuluvaks kui rauast teos, üle töötatud (T. K. otsus nr. 3760 — 16. V 1930. a.).

Floreti õppetera ühes käepidemega, käepideme otsad vasest, mille raskus umbes 50% terve teose kaalust, t. t. § 149 p. 2 alla kuuluvaks kui vasest teos lihtne (T. K. otsus nr. 3760 — 16. V 1930. a.).

Kalaõng ühes nõoriga, õng kinnitatud nõöri külge siidiussi vedelikust valmistatud niidiga, t. t. § 215 p. l. alla kuuluvaks kui pudukaup kallihinnaline, seletades, et siidiussi vedelikust valmistatud niit tuleb lugeda kallihinna-

liseks samal alusel kui siid (T. K. otsus nr. 3761/3703 — 16. V 1930. a.).

Eesti maa- ja tööstusaadused, mis välismaalt tagasituakse t. t. § 234 kohaselt.

Arvesse võttes, et välismaalt tulev kaup — ka Eestist väljaviidud — allub tollimaksudele ja et t. s. § 234 põhjal vabastatakse kindlaksmääratud juhtudel Eestist väljaviidud kaubad ainult tollist, siis jääb lisatoll ja teised tollimaksud sellel Eestist väljaviidud kaubal püsima, kui need kaubal lasuvad. (T. K. otsus nr. 3758 — 16. V 1930. a.).

II.

Täienduseks tollidirektori ringkirjale nr. 88—27/8. a. teatan, et Eesti Auto-Klubi vastutusel tuleb kergendatud tingimustel läbi lasta ka Helsingis asuva „Suomi Touring Club'i“ liikmete automobiile ja mototsüklette.

Tallinna börsikomitee juures asuva kaupade ja prahtide komisjoni poolt koteeritavate kaupade nimekirjad ja hinnad (en gros).

	Kroonid.	„J. Puhk ja Pojad“ suurveski saadused. Hinnad arvatud 50 kg. eest ühes valge puuvillase kotiga. Püülijahu:	Kroonid.
Jahud: nisu, pehme, Ameerika ja Inglise 100 kg.	43.00 - 45.50	Rukkipüül patent (à 50 kg.)	22.50
„ sõre, Ameerika ja Inglise	43.00—45.50	„ harilik	—
„J. Puhk ja Pojad“ suurveski		„Eesti Parem“ saiajahu (à 50 kg.)	41.50
Jahu: rukki	10.20—11.10	„Kalev“	39.00
rukkipüül	18.00—19.00	„Taara“	38.00
nisu, pehme		„Kungla“	34.50
sõre	30.00—45.20	„Sampo“	32.50

		Kroonid.			Kroonid.
Manna	(ä 50 kg.)	46.00	Koks, kütte	1000 kg.	44.00—45.00
Granular	" "	43.00	" gaasi, Tall. gaasivabrik "	" "	35.00—40.00
" poolsõre	" "	45.00	Kütteturvas (Riigi turbatööst.)	1000 kg.	12.85
" sõre	" "	45.50	Põlevkivi, I sort A fr. Kohtla j.	" "	6.10
A/S. Rotermanni teh.	100 kg.		" I " B	" "	5.50
Jahu: rukki	" "	10.10—10.90	" II " B	" "	4.90
" " püül	" "	18.00—18.60	" III "	" "	2.75
" nisu, pehme — sõre	" "	31.00—45.20	" asfalt, mastiks netto	100 kg.	7.25
Rukis, Eesti	" "	10.00—10.50	" fenolaat, netto	" "	9.00
" Saksamaa	" "	8.25— 8.50	Karbolineum A & B	" "	17.—
" Venemaa	" "	8.25— 8.50	" C, netto	" "	15.—
" Poola	" "	8.05— 8.10	Estobituumen-pigi D & E, netto	" "	10.25—10.75
Kaerad, toidu, Eesti	" "	10.—10.50	" tooresõli, netto	" "	7.25
" " Saksa	" "	10.50—10.75	" raskeõli	" "	10.25
Odrad, õlle, Eesti	" "	13.—	" mootornafta	" "	9.—
" toidu	" "	12.—	Imbutusõli A netto Kohtla	" "	10.00
Herned, rohelisted, Vene	" "	18.—	" B " "	" "	9.50
" valged, Vene	" "	16.50	" C " "	" "	9.—
" " Hollandi	" "	22.50	Katuselakk fr. Kohtla j. netto	" "	10.50
" Peluškin, külvi	" "	—	Raualakk fr. Kohtla j. "	" "	25.00
Vikid	" "	—	Raud, sordi	" "	14.50
Ristikhein, punane, Siberi, külvi	" "	—	" vits	" "	18.00—30.00
Riis, Burma II	" "	36.50—37.00	" plekk	" "	20.00—28.30
Kartulid, eksport	" "	—	" plekk, tsingitud	" "	33.60—37.00
Kartulitärklis „Superieur“	" "	31.—	" talad	" "	13.50—14.00
Siirup, kartuli, 420/0	" "	40.—	Teras, inglise	" "	75.00—100.00
Glükoos	" "	38.—	" Saksa	" "	75.00—100.00
Või, eksport, I sort	1 kg.	2.00—2.06	" vedru	" "	27.50—30.50
Margariin, välismaa	" "	1.17—1.22	" tööriistade	" "	73.25—85.40
" kodumaa	" "	1.09—1.15	Inglistina	" "	440.00—450.—
Kaseiin, Eesti	100 kg.	70.00—75.00	Seatina	" "	55.00—56.00
Juust „Schweitsi“, kodumaa	1 kg.	1.50—1.60	Vaskplekk, punane	" "	220.00—230.00
Munad, eksport, Is. (kast 360 tk.)	kast	22.95—23.85	" valge	" "	190.00—210.00
Kakao, Hollandi	1 kg.	1.25—1.70	Tsinkplekk	" "	90.00—95.00
" Inglise	" "	1.20—1.45	Masinaõli,	" "	27.00—28.00
Kohv, Rio, Santos	" "	2.30—2.50	" Ameerika	" "	29.00—31.50
" Kesk-Ameerika sordid	" "	3.10—4.80	Mootorõli	" "	35.40—42.70
Tee, laht., Orange Pekoe, Tseilon	" "	5.00—5.50	" Poola	" "	—
" " Orange Pekoe, Java	" "	3.80—5.00	Autoõli, Ameerika	" "	39.65—103.70
" " Moning, Hiina	" "	4.00—4.70	" Poola	" "	—
Suhkur, peenike, valge, Saksam.	100 kg.	—	Linaseemneõli	" "	95.00—97.00
" " " C. Slov.	" "	—	Värnits	" "	97.00—100.00
" " " Poola	" "	28.25—28.50	Tsilindriõli, Ameerika	" "	34.00—35.00
Sool, lahtine, Vene, fr. vagun	" "	—	" Vene 280 ⁰	" "	33.00
" jaam Irboska ja Narva	" "	3.40	" " 320 ⁰	" "	65.00—70.00
" Saksa	" "	3.40	" Ameerika 280 ⁰	" "	31.50—36.60
Heeringad, Schoti Matties	tünn	39.00—45.00	" " 320 ⁰	" "	44.00—54.90
Heeringad, Schoti Matfulls	tünn	42.00—49.00	Nafta, Vene	" "	12.00—13.00
" Islandi	" "	20.00	" Ameerika	" "	12.00—13.00
Liha, sea, I sort	1 kg.	0.90—1.00	Petrooleum, Vene, sisternid ja	" "	—
Liha, looma, I sort	1 kg.	0.45— 0.60	" vaadid	" "	18.10—19.25
Õlikoogid, linaseemne	100 kg.	14.50	" Am., sistern. ja vaadid	" "	18.10—19.25
" päevalille	" "	12.00	Bensiin, Vene	" "	41.40
" suhkrupeedi	" "	5.00	" II sort	" "	38.65
" kookos	" "	15.50	Bensiin, Ameerika	" "	41.40
Jahu, päevalille	" "	12.50	Eesti traktorbensiin	" "	—
Segajõutoit I s.	" "	14.50	Pesuosoda, kodumaa	" "	9.00—9.50
" II s.	" "	12.50	Seebikivi	" "	25.00—29.00
Soja tangud	" "	16.—	Värvid nigros., veessulav, välism.	" "	5.50
Nisukliid	" "	7.50—8.50	" tsinkvalge, välism.	1 kg.	0.80
Puuvillane riie, Bjas netto	meeter	0.57—0.72	" tinavalge, "	" "	0.89
" Mitkal	" "	0.44—0.53	" ooker, "	" "	0.17—0.24
Lina, Petseri saatejaam	1000 kg.	945.50	Väetisained, salpeeter, Norra	100 kg	—
" Võru	" "	915.00—945.50	" Čiili	" "	—
" Liivi	" "	823.50—854.—	" superfosfaat 18—20%	" "	—
" Tartu	" "	823.50—854.—	" Thomasjahu 17—18%	" "	—
Kivistisi, auru, Yorkshire,	1000 kg.	28.00—28.50	" Lubjasalpeeter	" "	—
" 2 korda pestud	" "	26.50—27.00	Kaalisool	" "	—
" " Newcastle	" "	29.00—30.00	" Kainiit 12%	" "	—
" sepa	" "	—	Väävelhappuammoniaak	" "	—

Lubjalämmastik	100 kg.	—
Fosforiit Eesti 25—27%	"	—
Leunasalpeeter 26%	"	—
Nitrofoska	"	—
Paber, rotatsiooni	100 kg.	23.20
Tsement, Portland, Kunda, püüt 170 kg.	tünn	8.90
Kriit, pestud	100 kg.	6.90—7.30
Kivitõrv	"	13.00—14.00
Puutõrv	"	22.—
Lubi	"	2.65—3.05
Kips, tükikides, franko vagun Irboska 1000 kg.		15.25
" jahvatatud	"	24.40
" krohvimise	"	36.60—42.70
Telliskivid, I s. Loksa, fr. Tallinn 1000 tk.		51.00—52.00
Silikaat I s., fr. vabrik	"	45.—
Tulitikud, orig. kast (5000 toosi)	"	130.—
Nahk, talla, Eesti	1 kg.	2.70—3.60
Nahk, talla, Ameerika tooresn. valmistatud, I srt.	"	3.75
Nahk, talla, Ameerika tooresn. valmistatud, II srt.	"	2.65

Liverpooli börs. Puuvill.

American Fully Middling Inglise naela (lbs) eest
Ingl. pensi (d) loko 2. VI — juuli — okt. —
3. VI Ingl. pensi (d) loko 8.54, mai 7.97, juuli 7.78,
okt. 7.77.

Tall. peekonsigade nädalajätk 1.—7. VI. 1930. a.

Peekonsigade tapakaalud I sort	II sort	III sort
60—72 kg	1,03	0,99
55—59,5 "		0,94
72,5—75 "	0,99	0,96
50—54,5 "		0,91
75,5—80 "	0,96	0,94

Lina

Prahid:

Tallinn — Stettiin	1000 kg. sh	22/6
" — Ghent	1016 kg. "	23/—
" — Dundee	" "	32/—
" — Belfast	" "	47/6

Puumaterjalid

Standard

Tallinn — London	" sh	38/—
" — Hull	" "	42/6
" — Manchester	" "	47/6
" — Grangemouth	" "	35/—
" — Belfast	" "	57/6
" — Dundee	" "	35/—
" — Antwerpen	" "	37/6
" — Ghent	" "	35/—
" — Rotterdam	Hfl.	19/—
" — Amsterdam	" "	21/—

Segakaup

Tallinn — Stettiin	1000 kg. sh	18—25/—
" — London	1016 kg. "	15—40/—
" — Stockholm	1000 kg. Rmk.	10—30/—
" — Stettiin	või tünn sh	1/6—
" — London	" "	3/—

Tallinna börsi kursisedel.

		28. V.	30. V.	31. V.	2. VI.	3. VI.	4. VI.
New-York	T.	—	—	—	—	—	—
	O.	3.7515	3.7515	3.7520	3.7520	3.7530	3.7535
1 dollar	M.	3.7615	3.7615	3.7620	3.7620	3.7630	3.7635
	T.	—	—	—	—	—	—
London	O.	18.23	18.23	18.23	18.23	18.23	18.23
	M.	18.28	18.28	18.28	18.28	18.28	18.28
Berliin	T.	—	—	—	—	—	—
	O.	89.50	89.55	89.55	89.55	89.55	89.55
100 S. riigim.	M.	90.10	90.15	90.15	90.15	90.15	90.15
	T.	—	—	—	—	—	—
Helsingi	O.	9.44	9.44	9.14	9.44	9.44	9.44
	M.	9.49	9.49	9.49	9.49	9.49	9.49
Stokholm	T.	—	—	—	—	—	—
	O.	100.70	100.65	100.65	100.65	100.70	100.65
100 Rootsi kr.	M.	101.30	101.25	101.25	101.25	101.30	101.25
	T.	—	—	—	—	—	—
Kopenh.	O.	100.35	100.40	100.35	100.40	100.35	100.40
	M.	100.95	101.—	100.95	101.—	100.95	101.—
Oslo	T.	—	—	—	—	—	—
	O.	100.40	100.40	100.40	100.40	100.40	100.40
100 Norra kr.	M.	101.—	101.—	101.—	101.—	101.—	101.—
	T.	—	—	—	—	—	—
Pariis	O.	14.70	14.70	14.70	14.70	14.70	14.70
	M.	14.95	14.95	14.95	14.95	14.95	14.95
Prants. fr.	T.	—	—	—	—	—	—
	O.	14.70	14.70	14.70	14.70	14.70	14.70
Amsterd.	M.	14.95	14.95	14.95	14.95	14.95	14.95
	T.	—	—	—	—	—	—
100 flo-riini	O.	150.90	150.95	150.90	150.90	150.90	150.90
	M.	151.70	151.75	151.70	151.70	151.70	151.70
Riig	T.	—	—	—	—	—	—
	O.	72.25	72.25	72.25	72.25	72.25	72.25
100 latti	M.	72.75	72.75	72.75	72.75	72.75	72.75
	T.	—	—	—	—	—	—
Zürich	O.	72.60	72.60	72.60	72.60	72.60	72.60
	M.	73.20	73.20	73.20	73.20	73.20	73.20
Helv. fr.	T.	—	—	—	—	—	—
	O.	52.35	52.35	52.35	52.35	52.35	52.35
Brüssel	M.	52.85	52.85	52.85	52.85	52.85	52.85
	T.	—	—	—	—	—	—
Milaano	O.	19.65	19.65	19.65	19.65	19.65	19.65
	M.	20.05	20.05	20.05	20.05	20.05	20.05
100 liirat	T.	—	—	—	—	—	—
	O.	11.10	11.10	11.15	11.15	11.15	11.15
Praha	M.	11.30	11.30	11.35	11.35	11.35	11.35
	T.	—	—	—	—	—	—
100 Čehh. kr.	O.	52.80	52.85	52.85	52.85	52.85	52.85
	M.	53.40	53.45	53.45	53.45	53.45	53.45
Viin	T.	—	—	—	—	—	—
	O.	65.60	65.60	65.65	65.60	65.60	65.60
100 Austr. sh.	M.	66.30	66.30	66.35	66.30	66.30	66.30
	T.	—	—	—	—	—	—
Budapest	O.	41.80	41.80	41.80	41.80	41.80	41.80
	M.	43.—	43.—	43.—	43.—	43.—	43.—
100 pen-got	T.	—	—	—	—	—	—
	O.	37.—	37.—	37.—	37.—	37.05	37.05
Varssav	M.	37.60	37.60	37.60	37.60	37.65	37.65
	T.	—	—	—	—	—	—
100 slotti	O.	193.—	193.—	193.—	193.—	193.—	193.—
	M.	194.50	194.50	194.50	194.50	194.50	194.50
Kaunas	T.	—	—	—	—	—	—
	O.	72.90	72.90	72.90	72.90	72.90	72.90
100 litti	M.	73.50	73.50	73.50	73.50	73.50	73.50
	T.	—	—	—	—	—	—
Moskva	O.	193.—	193.—	193.—	193.—	193.—	193.—
	M.	194.50	194.50	194.50	194.50	194.50	194.50
100 rubla (čekk)	T.	—	—	—	—	—	—
	O.	72.90	72.90	72.90	72.90	72.90	72.90
Danzig	M.	73.50	73.50	73.50	73.50	73.50	73.50
	T.	—	—	—	—	—	—
100 guld-nat	O.	—	—	—	—	—	—
	M.	—	—	—	—	—	—